

נועם שיח

מאת אב"ד סאנטוב שליט"א

שרגא דנהורא

אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

פניני נועם שיח

שלשים להסתלקותו

מטו"מ תשפ"ד

מכון אפריון לשלמו

לייקווד תשפ"ד

כל הזכויות שמורות

למכון אפריון לשלמה

להוצאת שיחות הרב שלמה זלמן פרידמן שליט"א
אב"ד סאנטוב - לייקווד

הרב פנחס בידרמן - הרב נתן נטע פרוש

9996551.z@gmail.com

לקבל גליונות, לנדב גליונות, ולהערות
נא לפנות להנ"ל

קונטרס זה נדבת

הנגיד החסיד המפואר

מו"ה יוסף לייב הכהן סאנדער הי"ו

מראשי קהילת סאטמאר

לע"נ בן דודו כ"ק הגה"צ האדמו"ר מקאסוב

מרון שרגא פייביש ב"ר אברהם יהושע העשיל זצוק"ל

הוא ימליץ טוב בעדנו

נסתלק ביום ש"ק שלה, כ"ג סיון תשפ"ד

מי יתן לנו תמורתו

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בעת הקבלת פנים בחתונה של בת הרב שליט"א
בעיר לייקוד - שנת תשפ"ג

מכתב מכ"ק אדמו"ר מקאסוב צוק"ל להתייסדות ביהמ"ד סאנטוב בעיר התורה לייקווד

שרגא פייביש האגער
בהר"צ מקאסיב זצ"ל

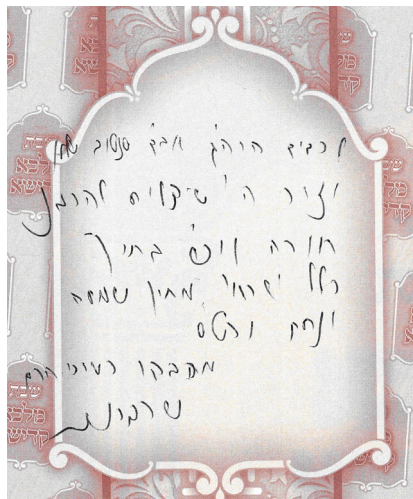
גשמה רבה ואלו כותב ואלו שומע אכזב וידי וידי ט' כ"ו
היטב' הרב האמן האמ' בתורה ויר' וחסידות בני טלי צאן
פריצמן טאטן אלף זכרון אלעזר בעטוב בלעיקוואק
אשר ט' דיו הדדיו אמורה ודעיוס ובראין תורה ניקוד
אלו הסקנה וכנ' ניקוד טמו בתוך זמ' טאטן אלף דרשן נחמ'ס
ומטמ'ס נחמ'ס אליו אמדיו. מנחה ונחמ'ס אשר מתוכו יוט
להנבין תורה ואלה והדכנה וזה גבר אקיו כי לרוב
ולבית אקיוי דיוכ' הם אקד' רבני באוקערין והעמיק דמ
גט אקוליוס וחס' עמ'סו או דיוט אהמ'סן דרכם
ארכחיוס אקול' קדנ'ס ולו רלווי אלונו אפסל ורן
וט' אהמ'סן גכנה דה' וצו'ס דוכו גט אשר תפן
אמ'סן שחמ'ס ונחמ'ס כי דיוצו'ס אע' אמי ניוני'ס וקוד'ס טמו
אקד'ס אגט'ס אלהים טבטמ'ס גכגרו'ס ודיצן אמדיר ומדקדק
היוצו'ס אלף טהיו שרבו'ס סיד'ס האלף

כ"ק

אכזב ט' הרב האמן טלי צאן פריצמן נ'
הכי צה בני יתן ויהי רצון שיה'
שצא אכזבן אמתן הוחי'ס דקט'ס ונחמ'ס דקדש

ידיצן

טרגו'ס סיד'ס חמ'ס

שרגא דנהורא

כ"ק מרן אדמו"ר מקאסוב זצוקללה"ה

הגה"צ רבי שרגא פייביש האגער

נסתלק בליל ש"ק שלח - כ"ג לחודש סיון תשפ"ד

פניני נועם שיח

מלוקטים מהגליונות שי"ל במשך השנים עם הוספות חדשות

אבל יחיד עשי לך. מלבד שהיינו קרובי משפחה, גדלנו יחדיו בבארא פארק באותו הרחוב בסמיכות. היה בינינו קירבה גדולה, והיות שלא היו לי אחים, הייתי תמיד מביט אחריו כעל אחי הגדול. במשך כל השנים שררה בינינו קירבה עצומה, הרבי זצ"ל היה משתתף כמעט בכל השמחות במעונינו. גם בשנה שעברה, תשפ"ג, הגיע הרבי זצ"ל ללייקווד, לפאר בהשתתפותו את שמחת החתונה של בתי שתחי' כשהוא מלוכב בבגדי שבת (ועי' יותר באריכות בסוף הקובץ הזה).

מאז שחר ילדותי, היה לי "חזקה" במשך כל השנים, שבלייל שבת קודש אחרי התפילה, בדרכי הביתה, עצרתי בבית הוריו של האדמו"ר מקאסוב זצ"ל, כ"ק אדמו"ר מקאסוב-זאלישטשיק זצ"ל והרבנית ע"ה, כדי לברך ולהתברך בברכת "א גוטן שבת". גם אחרי נישואי, כשהתגוררתי בלייקווד, והייתי מגיע לבארא פארק לבית הוריי ז"ל, לשבת קודש או ליום טוב, הייתי ממשיך עם ה"חזקה", והייתי עולה אליהם עם ילדיי, לברכם בברכת "א גוטן שבת".

אחרי הסתלקותו של האדמו"ר מקאסוב-זאלישטשיק זצ"ל, המשכתי להחזיק ב"חזקה" זו, ובכל פעם שהייתי בבארא פארק, הייתי ניגש לברך "א גוטן שבת" להרבנית מלכה ע"ה.

בדרך כלל קודם שהייתי עולה לביתם, הייתי מציץ לבית המדרש, כדי לוודא שכבר סיימו את התפילה. על פי רוב כבר נסתיימה התפילה, ובית המדרש היה ריק, מלבד אחד שעדיין היה שם, שרצי הקטן... הן בבחורות, והן בהיותו אברך צעיר לימים, עמד

עדיין בתפילתו, כשהוא שופך שיח לפני קונו בדביקות נפלאה. גם אם אירע שסיים כבר את תפילתו, ישב ולמד לבדו בביהמ"ד.

אמו הרבנית ע"ה היתה אומרת לי תמיד "שכגי איז א געבוירענע רבי, דו וועסט זען, איין טאג וועט ער זיין אַ גרויסע רבי!" [שכגי הוא "רבי" מלידה], אתה תראה, יום אחד הוא עוד יהיה רבי גדול!...

כעבור שנים רבות, אחר הסתלקות בעלה כ"ק אדמו"ר מקאסוב-זאלישטשיק זצ"ל, כשבנה-הרבי זצ"ל החל להנהיג עדת ישורון, ורבים התחילו ליהנות לאורו, אמרה לי הרבנית: נו, וואס זאגסטו צו דעם? זעסטו! איך האב דיר געזאגט! [נו, מזה אתה אומר על זה? אתה רואה! אמרתי לך!]...

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל אמר פעם מאמר נורא ונוקב: מ'שטעלט זיך אוועק און מ'זאגט "אשרי יושבי ביתך", מ'זאגט דער שבח פונעם אייבערשטער, "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", און מ'מאכט זיך נישט צו טון. ווען ס'קומט צו "פותח את ידך", ווען מ'רעדט וועגן די אייגענע פרנסה, דעמאלט וועקט מען זיך אויף [עומדים להתפלל ואומרים "אשרי יושבי ביתך", אומרים את שבחו של הקב"ה, "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", ואין מתפעלים כלל ולא עושים מזה עסק. כשמגיעים ל"פותח את ידך", כשמדברים מהפרנסה האישית, אז מתעוררים]...

לפני כמה שנים, היה איזה ילד שלא היה מסודר במוסד, ולמגינת לב הוריו ישב בבית. היה איזה מוסד, שלפי הרגשתי היה יכול להתאים מאוד לילד הזה. השתדלתי אצל הנהלת המוסד שיקבלו את הילד, אבל לא הצלחתי...

פניתי אל ידידי ש"ב, כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, ושאלתי אותו אם יכול לסייע להכניס את הילד להמוסד הזה. אמר לי הרבי: איך האב שוין געהאט צוטון מיט דעם מוסד, און איך בין אויך נישט אייביג מצליח, אבער איך גיי פראבירן בע"ה [כבר יצא לי להתעסק עם המוסד הזה, ולא תמיד הצלחתי, אבל אני הולך לנסות בע"ה].

הרבי פנה אל אחד מההנהלה, וביקש שיקבלו את הילד להמוסד, אבער ער האט זיך פון אים ארייסגעדרייט [אבל הוא לא נענה לבקשתו], והתחמק מלקבל את הילד. נענה אליו הרבי: מיך קען מען אנפייפן, אבער נישט סאנטוב'ער רב!! [עלי אתה יכול לצפצף, אבל לא על הרב מסאנטוב]...

הרבי השתדל בכל כוחו, נעמד לאורך ולרוחב, לא נח ולא שקט, עד שאכן קיבלו את הילד!...

בשמחת ה"בר מצוה" של בני הרב צבי הירש הי"ו, אשר נערכה בלייקווד, היה אמור שש"ב ידי"נ כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל יגיע בע"ה לפאר בהשתתפותו את השמחה. בבוקרו של יום סעודת ה"בר מצוה", שוחחתי עם הרבי, והרבי אמר שהזמין נהג, והוא מקווה בעהשי"ת לבוא. למעשה לא הגיע הרבי...

למחרתו ביום ה"בר מצוה", נסענו לבארא פארק, להניח תפילין אצל כ"ק מרן הגה"ק מראחמסטריווקא זי"ע, ואח"כ ניגשתי עם חתן ה"בר מצוה" ועם שאר בניי, אל מעון קדשו של כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל.

כשנכנסתי אליו, אמרתי להרבי "אז מ'קומט נישט צו מיר קום איך צו ענק" [אם לא באים אלי אני בא אליכם]... התנצל הרבי ואמר: תאמין לי שרציתי לבוא, כשיצאתי מביתי החלקתי, ונפלתי לאורך כל המדריגות, מצאתי את עצמי עם הכיפה [קאפל] מלמעלה ועם הכובע מלמטה, יצאתי בניסים גדולים, אבל כבר לא הלכתי לשום מקום...

הבחור ה"בר מצוה" התחיל לומר את ה"פשעטיל", ואחר כמה רגעים עצר אותו הרבי ואמר "זייער גוט זייער גוט". והרבי סיפר כך: בשעת ה"בר מצוה" שלי, התמוזל מזלי ולא הוצרכתי לומר את הפשעטיל, כי תיכף התחילו לשיר. כשכבר נסתיימה סעודת ה"בר מצוה", הגיע כ"ק הרה"ק בעל "נועם אליעזר" מסקולען זי"ע. נו, האב איך דען געהאט א ברירה? [האם היתה לי ברירה] הייתי מוכרח לחזור על כל ה"פשעטיל", נאך א מזל שאף אחד כבר לא היה שם...

והרבי אמר להבחור ה"בר מצוה": אז איך בין נישט געווען נעכטן נאכט, ביסטו דאך נישט שולדיג [אם אני לא הייתי אתמול הלילה, אתה הרי לא אשם]...

אמרתי להרבי: אני זוכר את ה"בר מצוה" של הרבי, ואני זוכר שכ"ק אדמו"ר מוויזשניץ-מאנסי הגה"ק בעל "תורת מרדכי" זי"ע הגיע, וזה היה עוד טרם שנתעטר בכתר האדמורו"ת.

נתתי להרבי את הספר "עטרת צבי", שהוצאתי לאור לכבוד ה"בר מצוה" של בני ני"ו. הרבי הביע את קורת רוחו ואמר: פון דער גאנצע פארטי בלייבט מען נאר מיט דעם! [מכל החגיגה נשארים רק עם זה]...

שמעתי שבמקום מסויים לא היה עירוב, והאדמו"ר מקאסוב נכנס לעובי הקורה וסידר את ענין העירוב על הצד היותר טוב. היו כמה אנשים שהפריע להם ענין העירוב שם, והיה להם טענות על הרבי וחלקם אף ניסו לשכנע אותו שיחזור מדעתו בענין זה.

שאל אחד את הרבי "צו וואס פעלט עס אויס? – למה הוא צריך להיכנס לענין זה לסדר עירוב כשיש אנשים שמפריעים לו על כך, ולמה בוער בקרבו ענין זה?". אמר להם הרבי, הלא יש אנשים שיושבים בביתם על כסא גלגלים, והם רוצים להגיע לבית המדרש, ואם לא יהיה עירוב איך יגיעו לשם? הלא לא יהיה להם מי שייבא אותם לבית המדרש! ולכן אני פועל בכל כוחי לסדר עירוב...

זקני הגה"ק בעל "שערי תורה" זי"ע כתב ספר גדול על ענייני חזקות. הספר הוא ספר גדול שהאותיות שם הם אותיות קטנות בכתב רש"י ודפים ארוכים שאינם מחולקים לחלקים, ויש שם פלפולים ולומדות גג על גג, וכמעט שלא שייך ללמוד בזה כראוי. לפני כמה שנים ההדירו מכון ירושלים את הספר מחדש והספר מחולק לחלקים ובאותיות בהירות.

זכורני, שלקראת הבר מצוה של האדמו"ר מקאסוב זצ"ל, קנה לו אבי מורי ז"ל מתנה לבר מצוה ספר "שערי תורה" הזה, ואבי אמר אז "פאר שכיגי קען מען עס קויפן, ער גייט לערנען אין דעם" [לשרגא יכולים לקנות את הספר, הוא הולך ללמוד בזה]...

ואני זוכר באמת שבהיותו בחור היה עומד שעות ארוכות ליד שטענדער גבוה, כשכתפיו נתמכים על ידי חגורת גב, והוגה בספר "שערי תורה" בעמל רב, עד שזוכה לסיים את כל הספר.

אגב, כשהלכתי לנחם את משפחת האדמו"ר מקאסוב, וסיפרתי להם את כל הנ"ל, נענה אחיו ידי"נ ש"ב הגה"צ אב"ד זאלישטשיק שליט"א במאור פנים ואמר "יא יא, איך געדענק דאס" [כן כן, אני זוכר את זה]...

הרבה שנים אח"ז היה הרבי עדיין רגיל להגיד לי "הספר שערי תורה הוא יחיד במינו". ובעת שביקר הרבי בביתי, וראה את תמונת ק"ז ה"שערי תורה" תלויה על קיר ביתי, הגיב "זכיה גדולה יש לך להיות מגזע הגאון ה"שערי תורה" זי"ע".

ידוע ומפורסם הדבר שכ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, כיהן ב"נשיאות" של הרבה מוסדות תורה, לא רק בבארא פארק, אלא גם בלייקווד ובמאנסי. המוסדות הללו שהיו בנשיאותו, ועוד הרבה מוסדות אחרים, היו מתייעצים עם הרבי על כל צעד ושעל, וכל דבר קטן כגדול יביאון אליו.

היה איזה ישיבה, שהרבי תיקן שם "תקנה" להבחורים, והיה בחור אחד שלא קיים את ה"תקנה". נו, בחור אינו מקיים את תקנות הישיבה, הלך המנהל וזרק את הבחור מן הישיבה.

הבחור הסתובב בשברון לב ברחוב העיר, הגיע עד לפתח ביתו של הרבי, ודפק על הדלת. הרבי פתח את הדלת, והבחור החל לשפוך את ליבו, באמרו שהוא מסתובב ברחוב באפס מעש, כיון שזרקו אותו מהישיבה, והוא אינו יודע מה לעשות.

הרבי מיהר לקרוא אליו את המנהל, וביקש ממנו שיקבל תיכף ומיד בחזרה את הבחור לישיבה. אמר המנהל להרבי: איני מבין, הרי את

ה"תקנה" הזו תיקן הרבי, והבחור אינו שומע לקול ההנהלה? אבל הרבי השיב לו: אף על פי כן, הבחור מסתובב ברחוב, ומוכרחים להחזירו לשיבה.

המשיך המנהל ואמר להרבי: איני מבין, הרבי עושה "תקנה", וה"תקנה" נועדה כדי שיקיימו אותה, ובחור שאינו מקיים את תקנות הישיבה צריכים להרחיקו מהישיבה!

השיב לו הרבי: דו קענסט שלאפן ביינאכט אין די צייט וואס א בחור דרייט זיך אויף די גאס?? איך האב געמאכט א "תקנה" פאר די בחורים, איך האב נישט געמאכט א "תקנה" אז דו זאלסט נישט שלאפן ביינאכט! און אויב דו קענסט יא שלאפן, איז טאקע א פראבלעם! [אתה מסוגל לישון בלילה בזמן שבחור מסתובב ברחוב? אני עשיתי "תקנה" להבחורים, לא עשיתי "תקנה" שאתה לא תישן בלילה, ואם אתה כן מסוגל לישון, זו באמת בעיה]...

פעם נכנס מחבר אחד אצל הרבי עם ספר בענין הלכה, וביקש מהרבי הסכמה, והרבי נענה ואמר "לא בכל דבר צריכים להתנהג על פי השולחן ערוך", הסתכל מחבר הספר על הרבי בהשתוממות, והרבי המשיך ואמר, "יש דברים שעל פי שו"ע הם מותרים, אבל אנו יש לנו מסורת, אנו צריכים להתנהג כמו שקבלנו מאבותינו ורבותינו, ואם אנו קבלנו מרבותינו להחמיר בענין זה, ולהתנהג בחומרא יותר ממה שכתוב בשולחן ערוך, אז לא סומכים על מה שכתוב בשולחן ערוך"...

סיפר לי הרה"ג ר' מאיר ברוך שטיין שליט"א בעל מחבר ספר "דער קוואל פון חיזוק", שבבית המדרש וויזשניץ בבארא פארק התפלל חסיד זקן מופלג הרה"ח ר' שמאי הלפגוט ז"ל שנפטר לאחרונה. מידי יום ביומו היה המטפל שלו מביא אותו לביהמ"ד בכסא גלגלים, ובנו ונכדו המתינו בבית המדרש, אחד הגביהו מצד זה והשני מצד אחר וכך הכניסו אותו לתוך הבית מדרש.

מספר ר' מאיר ברוך: יום אחד הגיע ר' שמאי לבית מדרש – כנראה מוקדם – ואף אחד לא היה שם חוץ ממני וכ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל. כשהבחנו שר' שמאי הגיע, ניגשנו אני והרבי אליו, והרבי תפס אותו בזרוע אחת ואני בזרוע השני, והכנסנו אותו לבית מדרש כחתן בדרך לחופתו. ר' שמאי נהנה מאוד מזה, והרבי נענה לעומתו כשבת שחוק על פניו ואמר בשפה האנגלית that would be a nice picture [זו תהיה תמונה נחמדה]. ר' שמאי לא היה יכול להפסיק מלצחוק מרוב הנאה...

שאלתי פעם את ידידי ש"ב, כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, כשיהודי עומד בפרשת שידוכי הצאצאים, ויש לו על הפרק כמה וכמה הצעות, לכל הצעת שידוך יש את המעלות שלו ואת החסרונות שלו, איך יכול האדם לדעת איזה שידוך הוא הנכון?

ענה לי הרבי "ווען מ'וועט דיך ארום-בינדן מיט א שטריק, און פארמאכן דיינע אויגן, און דיך שלעפן ביז אהין, דעמאלטס וועסטו וויסן אז דאס איז די ריכטיגע" [כשיכרכו סביבך חבל, ויסגרו את עיניך, ויובילו אותך עד לשם, אז תדע שזה השידוך הנכון]...

בחתונה של בני הרב מאיר דוב הי"ו, בהיותו תלמיד מובהק של הגאון האדיר רבי יצחק סורוצקין שליט"א ראש ישיבה דמתיבתא בלייקווד – ואחד מתלמידיו הקרובים, הוא כיבד אותו בסידור קידושין. לפי התוכנית היה ראש הישיבה אמור להיות ביום זה במונטריאל, וסיכמנו שאחז"צ כשהוא חוזר ממונטריאל הוא יסע תיכף משדה התעופה לאולם החתונה.

ביום החופה אחז"צ, קיבלתי טלפון מראש הישיבה שהוא הגיע לשדה התעופה אבל קרה לו איזו תקלה ונבצר ממנו להופיע בחתונה! מה עושים?? התקשרתי לידידי ש"ב כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, וסיפרתי לו את כל הסיפור, וכיבדתי אותו בסידור קידושין. הרבי קיבל את הכיבוד בתשואות חן, ולא ראיתי על פניו שום הרגשה של פגיעה שאני לוקח אותו כ"בדיעבד" לאחר שהמסדר קידושין המקורי נבצר ממנו להופיע,

ואדרבה, הרבי שיתף פעולה עם המצב, ואף נענה ואמר בבדיחותא: אם אני ממלא מקומו של ראש הישיבה רבי יצחק סורוצקין, אז אני צריך להופיע להחתונה כשאני לבוש עם פראק...

הרבה פעמים כשהייתי נוסע לבארא פארק, הייתי מכניס לתוך תיבת הדואר שלו איזה גליונות של "נועם שיח".

פעם אחת בהיותי בבארא פארק הלכתי לבית הרבי זצ"ל והכנסתי גליון "נועם שיח" לתוך תיבת הדואר שלו. בדיוק באותו רגע נפתח דלת הבית, והרבי יצא לקראתי, ואז נעניתי ואמרתי להרבי: כעת נודע להרבי מי הוא הגבאי שלי... הרבי נענה לעומתי ואמר לי: גם לי יש גבאי כזה...

בתקופה שהרבי זצ"ל לא היה ל"ע בקו הבריאות, הוצרך פעם לנסוע לדייטשלאנד, לצורך קבלת טיפול רפואי. כשנודע לי שהרבי נוסע, נתתי לו חבילה של גליונות "נועם שיח", כדי שיקחם עמו, ויוכל לעיין בהם, והוספתי: מ'דארף נישט אייביג לערנען "רבי שמעון שקאפ", מען מעג אמאל לערנען גרינגערע זאכן! [לא תמיד מוכרחים ללמוד "רבי שמעון שקאפ", מותר פעם ללמוד דברים יותר קלים]...

אח"כ סיפרתי זאת לאחד ממקורביו של הרבי, ובשמעו את דברי צחק ואמר "דער רבי לאזט נישט נאך! אין די שווערסטע מצבים, לערנט ער די שווערסטע סוגיות!" [הרבי אינו מניח לעצמו, במצבים הכי קשים, הוא לומד את הסוגיות המורכבות ביותר]...

כידוע שנחלקו גדולי ישראל בענין לבישת תכלת בארבע כנפות. פעם הגיע אחד אל הרבי ואמר לו "למה אין הרבי עוסק לחזק את הענין של תכלת, הלא על פי תורה צריכים לעשות כן?" אמר לו הרבי "אנו יש לנו גדולי ישראל, ואנו נוהגים כמו שראינו אצל גדולי ישראל". שאל הלא "מי

הם הגדולי ישראל?" אמר לו הרבי "יעדער האט זיך זיין רבי" [לכל אחד יש ה"רבי" שלו]...

בשנים הראשונות לעלותו של ידידי וש"ב כ"ק האדמו"ר מקאסוב זצ"ל על כס האדמו"רות, שהיתי בשנה אחת בשמחת תורה בבארא פארק, ולנעילת החג הלכתי לעריכת השולחנו, וראיתי שהוא עורך טיש נעילת החג מפואר, בהשתתפות ציבור גדול, ואחר הטיש הלכתי לבקר את ש"ב אמו הרבנית שתחי' שגרה בבנין הבית המדרש שם.

כשפניתי שוב לביהמ"ד, נשתוממתי לראות את האדמו"ר מקאסוב שהוא פושט את השטריימל ואת הבעקיטשע ומפשיל את שרווליו ועוסק בעבודת הקודש לנקות את מה שנשאר מעריכת השולחן של נעילת החג. כשראה הרבי שאני מסתכל עליו, צחק ואמר לי בשפה האנגלי This is what it's all about [ר"ל על זה עומד כל הרביסטעווע]...

בראש השנה האחרון לימי חייו של אבי מורי ז"ל, בעת שהיה מאושפז בבית החולים בבארא פארק על ערש דווי, שהיתי אז בראש השנה בבארא פארק עם בני הרב מאיר דוב, שהיה אז ילד קודם הבר מצוה, ואכלנו את סעודות החג אצל ש"ב כ"ק מרן אדמו"ר מקאסוב זצ"ל. היינו שם בחדר האוכל הרבי וילדיו אני ובני, הרבי כמעט לא דיבר באמצע הסעודה – באמרו שהוא נוהג שלא לדבר בר"ה, אבל באמצע הסעודה התחיל לתאר בהתרגשות נפלאה את גודל התפעלותו ממרן הרה"ק מטאהש זי"ע (שעדיין היה בחיים חיותו), והתבטא עליו בביטוי שהרבי מטאהש הוא "חד בדרא", והוא "חידוש", והדגיש ביותר שלמרות שהרבי כמעט ולא אכל ולא ישן, אבל הוא היה תמיד רענן – פריש!

כשסיפרתי להאדמו"ר מקאסוב שבני הרב מאיר דוב הי"ו הגיע לגיל שידוכים, ואני מתחיל לשמוע עבורו הצעות, נענה הרבי ואמר לי: גוטע סחורה געבט מען נישט אוועק ביליג [סחורה טובה לא מוכרים בזול]...

אח"כ כשבני נעשה חתן אצל חותנו הדגול כ"ק מרן אדמו"ר מבראד שליט"א שהוא בנש"ק גדול, ודוגמא נפלאה של תורה וגדולה במקום אחד, נכנסנו אחר השידוך לקבל ברכת מזל טוב מאת הרבי זצ"ל, נענה הרבי ואמר בשפה האנגלית "You hit a home-run" [ריצה לגמר – ר"ל זכית בפרס הראשון]...

סיפר לי כ"ק מרן אדמו"ר מדינוב ביתר שליט"א, שבשנות בחרותו למד בישיבתו של פוסק הדור הגאון בעל "שבט הלוי" זצ"ל, וכל שבוע היה רואה את הרבי כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל – שהיה אז אברך צעיר לאחר חתונתו, והתגורר באותה תקופה בבני ברק – כשהוא מופיע אחר הסעודה בבית המדרש ונעמד ליד השטענדער והוגה בתוה"ק בהתמדה עצומה, כשהוא – האדמו"ר מדינוב – הולך לנוח אחר הסעודה, וסיפר הרבי מדינוב, שכשהוא חזר סמוך לתפילת מנחה ראה את הרבי מקאסוב עדיין לומד, כך היה לומד כל שבוע ברציפות מאחר הסעודה עד לאחר מנחה, ומחזה זה היה נשנה מידי שבת בשבתו...

סיפר לי הגה"ח המפורסם רבי יוסף יצחק ראזענפעלד שליט"א מו"צ בבד"ץ "שבט הלוי" במאנסי (בעת שביקר אצלי בבית החולים לאחר שהובילו אותי לשם באמצע הלוויה של האדמו"ר מקאסוב – ועי' בסוף הקונטרס), שסיפר לו האדמו"ר מקאסוב זצ"ל, שלפני הרבה שנים התקיימה מסיבת מלוה מלכה בבארא פארק לטובת מוסדות וויזשניץ-מאנסי, והרבי הגה"ק בעל "תורת מרדכי" זי"ע הופיע בהדרתו לפאר את המעמד, הרבי דיבר שם ועמד על שתי נקודות, על חומר האינטרנט, ועל הענין שלא לאכול אייז קרים באמצע הסעודה. וסיפר לו הרבי מקאסוב, שאח"כ ניגש אל

הרבי ואמר לו, שלא טוב לערב את הענין של האינטרנט ביחד עם אייז קרים, כי אז יחשבו שהאינטרנט חמור כמו אכילת אייז קרים...

סיפר לי הרה"ג ר' הערשל ראזענפעלד שליט"א סגן מנהל ת"ת וויזשניץ במאנסי (כשהגיע לבית החולים עם אביו הנ"ל), ששמע מאת הרה"ג ר' אהרן ישראל גארעלניק שליט"א מירושלים, שמידי שנה בשנה כשהאדמו"ר מקאסוב היה מבקר בארץ ישראל, היה הוא כותב את הדברי תורה של הרבי שנאמרו במקהלות עם רב. לפני שנה קיבץ את כל התורות של הרבי וכרכם בכריכת עור מהודרת והגישם לפני הרבי למתנה. כשהגיש את המתנה להרבי שאל את הרבי "ווי אזוי געפעלט פארן רבין דער ספר?" [איך מוצא חן הספר בעיני הרבי], אמר לו הרבי "דער ספר געפעלט מיר, דער מחבר געפעלט מיר נישט" [הספר מוצא חן בעיני, המחבר אינו מוצא חן בעיני]...

עוד סיפר הרה"ג ר' אהרן ישראל, שמפעם לפעם היה מתפלל עם הרבי בליל שבת קודש בכותל המערבי, והרבי היה מתפלל לפעמים כשלוש שעות בעבודה גדולה, וראו עליו שהוא לא נמצא בהאי עלמא. לאחר התפילה, כשירד הרבי מן ההר אל העם, הלך ללוות את הרבי.

פעם אחת בדרכם החוצה, עצר אותם בחור אחד נעבעכ'ל [מסכן], והבחור אומר להרבי "דער רבי ווייסט אז איך בין א חתן?!" [הרבי יודע שאני חתן]. והרבי נענה לעומתו על אתר ואמר לו בהתרגשות "וואס איז די שאלה!! אוואדי ווייס איך! גאנץ אמריקא האט זיך געשאקלט מיט דעם!!" [מה השאלה, בודאי שהנני יודע, כל אמריקא רועש מזה]...

כשהבחור שמע את דברי הרבי, האט ער געקוועלט, והתחייך מאוזן לאוזן, וראו עליו שהוא פשוט קם לתחיה. מספר ר' אהרן ישראל, לאחר שהמשיכו בדרכם, שאל אותו הרבי "מי הוא הבחור הזה? מה שמו?"...

כאשר הגיע העת, שבני הרב מאיר דוב שליט"א יכנס ללמוד ב"מתיבתא", חשבתי לשלוח אותו לבארא פארק, כי בלייקווד לא היה עדיין שום "מתיבתא" חסידי. דיברתי עם ידידי ש"ב כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, אשר התגורר בבארא פארק, ושאלתי אותו האם בני יוכל להתאכסן אצלו.

אמר לי הרבי: ער קען דא איינשטיין געזונטערהייט, אבער וואס פעלט דאס דיר אויס? אין לייקווד האסטו דאך דער "לייקווד מתיבתא", ס'איז זייער א גוטע פלאץ, און ער קען שטארק מצליח זיין דארט! ממילא איז כדאי אז דו זאלסט אים אהין שיקן, אזוי האסטו א גוטע ישיבה, מיט א גוטע היים...

[הוא יכול להתאכסן כאן בחפץ לב, אבל מה זה חסר לך? הרי יש לך בלייקווד את "מתיבתא דלייקווד", זהו מקום טוב, הוא יכול להצליח שם. על כן, כדאי שתשלח אותו לשם, כך יהיה לך ישיבה טובה, וגם בית טוב]...

כשהרבי היה משמיע דברי תורה, היה לפעמים מגיע למצב נשגב ונעלה שהיה מתחיל לדבר דיבורים גבוהים מאוד בעניני קבלה שהרבה לא הבינו את תוכנם העמוק. פעם שאל אחד את הרבי "הלא אף אחד אינו מבין מה שהרבי אומר, למה אין הרבי מדבר דיבורים שכולם יבינו?" אמר לו הרבי "די ווערטער דארפ'ן געזאגט ווערן" [הדיבורים האלו צריכים להיאמר]...

וכעין זה מספרים, שכאשר הגה"ק בעל "שם שלמה" ממונקאטש זי"ע היה ילד, שהה במחיצת זקנו הגה"ק בעל "בני יששכר" זי"ע, וכאשר אמר הרבי "תורה", אמר לו אח"כ נכדו הילד "איך פארשטיי נישט וואס דער זידע זאגט" [אין אני מבין מה שהסבא אומר]. ענה לו ה"בני יששכר" "דיין נשמה פארשטייט" [הנשמה שלך מבין]...

לפני שנים שהה הרבי זצ"ל בלייקווד בשבת קדוש וערך את שולחנו הטהור בליל ש"ק באולם של התלמוד תורה דסאטמאר, מרחק יותר משעה הליכה מביתי. לפני שבת אמרתי להרבי שמאוד קשה לי ללכת כל

כך רחוק וכפי הנראה לא אגיע לטיש, והרבי אמר לי שבודאי לא אטריח את עצמי.

למעשה, לאחר סעודת ליל שבת, החלטתי שאני כן הולך לטיש, ויצאתי לדרכי, כשהגעתי, הושיבו אותי ליד הרבי, והרבי היה אז באמצע עבודתו הק' בלהבת אש, וכלל לא הרגיש בנעשה סביבו, ולא הבחין כלל שהגעתי להטיש.

כעבור זמן, כשירד הרבי מן ההר אל העם, וחזר לראות מה נעשה סביבו, הבחין בבואי, ואז התכופף ולחש לי באוזני בשפה האנגלית: you're nuts [ר"ל, אתה משוגע] – למה טרחת לבוא מרחק כה רב?! ואז שאל אותי הרבי אם יש לי אחד שמלווה אותי, ואמרתי לו שלא. מיד אחר הטיש דאג הרבי שאחד ילווה אותי עד לביתי...

ביום ראשון שעל"ט, ד' שבט (תשפ"ד), יום היארצייט של אבי מורי ז"ל, יצאתי לבית החיים כנהוג. לפני שיצאתי לדרך, נזכרתי שבשנה שעברה ביום זה, שרר קור גדול מאוד, ועמדתי בבית החיים בלי כפפות [הענטשקעס - gloves], עד שאחד מבניי שיחי' שהבחין בזה, הסיר את הכפפות שלו מידיו ומסרם לי, כדי להקל עלי מן הקור.

גם בשנה זו שרר קור גדול ביום זה, ועל כן – מתוך מחשבה שאיני רוצה להטריח את בניי – טרם הנסיעה לבית החיים, מיהרתי וקניתי לעצמי כפפות חדשות.

כשהגענו לבית החיים, ראיתי שבניי עדיין לא הגיעו, ועל כן לבשתי את הכפפות והתחלתי לומר תהלים. באמצע אמירת התהלים הבחנתי שבניי מגיעים, ועל כן פשטתי את הכפפות והנחתי אותם בצד, כדי שאוכל להכין עבורם ספרי תהלים ונרות.

כשסיימתי להכין את הנרות רציתי ללבוש שוב את הכפפות, אבל הם נעלמו, התבוננתי הנה והנה, אולם הכפפות לא נמצאו, כאילו בלעתם האדמה. היו שם רוחות חזקות, ויתכן שהם נסחפו ברוח קדים עזה למרחוק.

בלית ברירה המשכתי לומר תהלים בלי הכפפות, וכאשר בני הבחין בכך, שלף את הכפפות שלו, ושוב מסרם לי כאשתקד...

אמרתי לבני: דע לך, שהיום טרם יציאתי לבית החיים, נזכרתי במה שהיה כאן בשנה שעברה, והלכתי וקניתי לעצמי כפפות חדשות, כדי שלא אצטרך להטריח אותך. אבל כנראה, שמן השמים רוצים לזכות אותך במצות "כיבוד אב"...

ואכן בתנא דבי אליהו רבה (פרק כ"ז), אנו מוצאים לשון נורא "אין הקב"ה מבקש מן האדם, רק שיכבד אב ואם", הקב"ה אינו מבקש מאתנו מאומה, רק דבר אחד בלבד, "רק שיכבד אב ואם". נאר איין זאך בעט דער אייבעשטער, זאלסט מכבד זיין דיין טאטע און דיין מאמע [רק דבר אחד בלבד מבקש הקב"ה, שתכבד את אביך ואת אמך].

כשסיימנו לומר את פרקי התהלים, הלכנו אל עבר שערי בית החיים, שם נטלנו את הידים ושתינו "לחיים". בהיותנו שם על יד היציאה מבית החיים, פגשתי את אחד ממכריי, מחשובי חסידי קאסוב, והתעניינתי אצלו על מצב הבריאות של ידידי ש"ב, כ"ק אדמו"ר מקאסוב [זצ"ל].

בין הדברים שאל אותי האיש: ביסט יעצט געווען אין בית החיים, און האסט געזאגט תהלים, האסטו אינזין געהאט דעם רבי'ן? [היית עכשיו בבית החיים, ואמרת תהלים, האם הזכרת את הרבי?] עניתי לו: אומר לך את האמת, שכחתי...

כאשר בני חזרו לביתם, וכבר ירדה החשיכה, חזרתי בגפי אל בית החיים, וניגשתי אל מקום קבורתם של הוריי ז"ל – אשר הם היו קרובי משפחה, ידידים ושכנים עם האדמו"ר מקאסוב – ואמרתי שם פרקי תהלים לרפואת האדמו"ר מקאסוב (מרן שרגא פייביש בן מלכה).

כשסיימתי להתפלל, התבוננתי סביבי, ולפתע אני רואה את הכפפות שלי...

אגב, כשסיפור זה הופיע ב"נועם שיח", אמר לי הרה"ג ר' מאיר גאדינגער שליט"א, יד ימינו של הרבי זצ"ל, שהוא הראה את הסיפור להרבי. הרבי נהנה מאוד, ואמר שכמה יהודים כבר הכניסו את זה אליו... והרבי הוסיף: איך לעב נאר אַ דאנק תפילות ישראל! [אני חי רק בזכות תפילות ישראל]...

לאחר הסתלקותו של האדמו"ר מקאסוב זצוק"ל, התקשר אלי בנו יקירו וחביבו, אהוב למעלה ונחמד למטה, ש"ב הרה"צ רבי אברהם יהושע העשיל שליט"א, וסיפר לי שלאחרונה בעת שאביו הרבי זצוק"ל היה מונח על ערש דווי ר"ל, והיה מסובל ומדוכא ביסורים נוראים, והיה נמצא אז במצב לא טוב, עמד הוא על יד מיטת אביו, וקרא לפניו מתוך קונטרס "נועם שיח", וכאשר הקריא לפניו את הסיפור הנ"ל, פרץ אביו בצחוק, וחיוך עלה על פניו המיוסרות, וזה ממש החיה אותו ונהיה אדם אחר.

סיפר לי בני הרב מאיר דוב הי"ו, שהאדמו"ר מקאסוב היה פעם על שבת קודש בווייליאמסבורג. בשעת "שלוש סעודות" הגיע "עולם" גדול מאוד, והרבי ערך "שולחן" מרומם מאוד, מתוך השתפכות הנפש עצומה. אחר תפילת ערבית ערך הרבי "ספירת העומר", מתוך דביקות נפלאה. ומיד אח"כ עברו הקהל להתברך בברכת "א גוטע וואך".

מספר בני, שבשעה שעבר אצל הרבי, אמר להרבי שהוא רוצה לשוחח עם הרבי באיזה נושא, ולכן הוא רוצה לדעת היכן ישהה הרבי יותר מאוחר בלילה. ענה לו הרבי: איך וויים נישט וואו איך בין יעצט, זאל איך דען וויסן וואו איך גיי זיין שפעטער ביינאכט? [איני יודע היכן אני נמצא עכשיו, איך אדע היכן אהיה יותר מאוחר בלילה]...

שנה אחת שהיתי בבארא פארק בשבת אחר פורים, ובבוקר התפללתי בביהמ"ד של האדמו"ר מקאסוב זצ"ל. לתפילת מוסף ניגשתי לעמוד עקב יום היארצייט של אמי מורתי ע"ה החל בכ"א לחודש אדר השני.

לאחר התפילה ניגש אלי הרבי, ואמר לי שהנוסח שבה התפללתי הוא נוסח וויז'ניץ המקורי של הרה"ק ה"אהבת ישראל" מוויז'ניץ זי"ע, ואביו הרה"צ מקאסוב-זאלישטשיק זצ"ל היה מתפלל כך. כאשר שאלתי הרבי באיזה נוסח הוא בעצמו מתפלל, השיב לי "איני יודע"...

ובדרך אגב סיפרתי לו שלפני שנים התפללתי תפילת מוסף בשב"ק בביהמ"ד הגדול בקרית וויז'ניץ ב"ב, ולאחר התפילה ניגשו אלי כמה מזקני החסידים, ושאלוני בהתפעלות מאיפה למדתי נוסח וויז'ניץ, כי הלא זה

הנוסח המקורי של הרה"ק ה"אהבת ישראל" זי"ע, והשבתי "מכ"ק אדמו"ר מוויזשניץ-מאנסי זצ"ל"...

סיפר לי אברך, שכאשר נולד בנו, רצה לקרוא לו על שם איזה צדיק. אלא שנסתפק בדבר, מצד אחד, לחמיו לא היה אבא, והוא עדיין לא קרא לאחד מבניו על שמו של אבי חמיו, ומצד שני, ידע שחמיו הוא אדם קר מזג, ואין לו רגשות, ומה גם שחמיו כמעט לא הכיר את אביו, היות שנתיותם בקטנותו, ובנוסף לכך הרי בני המשפחה האחרים כבר נתנו כמה וכמה פעמים שמות על שם אבי חמיו, על כן סבר שבודאי לא יהא איכפת לחמיו, אם לא יקרא על שם אביו, אלא יתן את שמו של הצדיק.

כדי לפשוט את ספיקו, שאל את כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, איזה שם יתן. והרבי השיב לו: דו קענסט דאס נישט טון צו דיין שווער, דו מוזט געבן א נאמען נאך דיין שווער'ס טאטע! [אתה לא יכול לעשות את זה לחמיו, אתה מוכרח לקרוא לבנך על שם אביו של חמיו]...

ניסה האברך לומר להרבי, שחמיו אינו מסוג האנשים שיש להם אמוציות, הוא אינו בעל הרגש בכלל, וממש חבל שלא יקרא לבנו על שמו של צדיק גדול. אבל הרבי אמר לו בשנית: דו קענסט דאס נישט טון צו דיין שווער, געב א נאמען נאך דיין שווער'ס טאטע [אתה לא יכול לעשות את זה לחמיו, תן את שמו של אבי חמיו], וכן עשה.

במעמד הברית השתתף הרבי זצ"ל, וחמיו של האברך קם לשאת דברים. בתחילת דבריו הודה להשי"ת על שזכה לקרוא לעוד נכד על שם אביו, והתחיל לדבר אודות אביו, ובאמצע דבריו פרץ בבכי כמה פעמים...

אח"כ אמר האברך להרבי: עכשיו אני רואה שהרבי אכן צדק. אמר לו הרבי: I'm in the business long enough [אני כבר נמצא בעסק הזה זמן רב]...

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, היה מתפלל פעמים רבות מנחה ומעריב בביהמ"ד "שומרי שבת", אשר שם יש מנינים רבים, בזה אחר זה. הרבי היה מתחיל עם מנין אחד, ומסיים כמה מנינים אח"כ...

אנשים היו ממתנינים עליו זמן ממושך עד שיסיים את תפילתו. מה רצו ממנו? כלום! א ביסעלע אטענטשן [קצת תשומת לב]... ולכל אחד האיר פניו ונתן לו מילה טובה, כל אחד לפי מה שהוא.

סיפר לי הרה"ג רבי יעקב גליק שליט"א, בעל האכסניא של כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל בלייקווד, שבשנים הראשונות להתעטרותו בכתר האדמורו"ת, ערך פעם הרבי "ווארט" לבתו במוצאי שבת.

מספר ר' יענקל', שנסע מלייקווד לבארא פארק להשתתף בשמחת ה"ווארט". בהגיעו, שאל אותו הרבי "אתה מגיע עכשיו מלייקווד?" ענה ר' יענקל' "כן". אמר לו הרבי: דו דארפסט א דאקטער! [אתה זקוק לרופא] ענה ר' יענקל': איך בין געקומען צום דאקטער! [באתי אל הרופא]...

עוד סיפר לי רבי יעקב, שבפעם הראשונה שנסע אל האדמו"ר מקאסוב, להסתופף בצילו בהושענא רבא. נכנס לביהמ"ד, והרבי הסתכל עליו ואמר לו: you made a wrong turn [האסט געמאכט א שלעכטע דריי – עשית סיבוב רע]. הרבי שלח אותו לגשת לפני העמוד לתפילת "שחרית", ומני אז נשאר הדבר בחזקתו לשנים רבות...

עוד סיפר לי רבי יעקב, פעם אחת כשהאדמו"ר מקאסוב זצ"ל היה בלייקווד, הלך הרבי לטייל על שפת הנדר, ור' יענקל' נתלווה עמו. לפתע בא אחד כנגדם, ואמר להרבי: זכיתי פעם להשתתף ב"שולחנו" של הרבי. למשמע דבריו צחק הרבי, והגיב בדרך ביטול: פש! אזא גרויסע זכיה!! [פש! כזה זכיה גדולה]...

עוד סיפר לי רבי יעקב, שבפעם הראשונה שהאדמו"ר מקאסוב הגיע לביתו בלייקווד, כשנכנס ראה על הקיר תמונה גדולה של הגה"ק ה"ישועות משה" מוויז'ניץ זי"ע. נענה הרבי ואמר "דאס הייסט א רבי!"...

שמעתי מהאדמו"ר מקאסוב זצ"ל, שזקינו הגאון האדיר בעל "שבט הלוי", לא היה מעולם מאלו האנשים אשר רגילים לנסוע ולהתפלל על הציונים והמקומות הקדושים – כל ער"ח או עשרת ימי תשובה וכדומה – הוא היה הולך רק מביתו לשיבה או לביהמ"ד וחוזר ותו לא מיד.

פעם – מספר האדמו"ר מקאסוב זצ"ל – שהה אצל זקינו בעל "שבט הלוי" – והוא היה אז יותר מבן תשעים – ובאמצע שיחתו עמו אמר לו: אולי נלך ביחד להתפלל במקומות הקדושים... והשיב לו ה"שבט הלוי" "אין לי זמן!" והרהיב נכדו הנ"ל עוז, ושאל את זקינו בתמהון: מה הפירוש ש"אין לך זמן", והלא הסבא כבר למד את כל התורה כולה!...

הביט עליו זקינו ה"שבט הלוי" בעיניו הטהורות ולא התווכח אתו... ואז אמר לו דבר נורא, ובדבריו אלו ראו באמת מה שעל לבו, וכה אמר לו: לא טוב ולא כדאי לצאת החוצה אל הרחוב כשאין צורך גדול בכך, כי ראייה אחת שאינה טובה יכולה לקלקל את כל עבודת ימי חייו של האדם!...

פלאי פלאים! יהודי גדול בישראל – בגיל מעל תשעים – והוא מפחד לצאת החוצה לרחוב! האם חידוש הוא שעצם מציאותו משפיע יראת שמים על כל העומדים סביביו?!...

היתה לי הזכיה להיות בעל האכסניה של הבעל אכסניה הגדול ביותר בעולם! (הרה"צ רבי מנחם מונדרר זצ"ל – האדמו"ר מקאסוב ירושלים). הוא היה אצלי כאן בלייקווד פעמיים, והיתה לי ההזדמנות לערוך עבורו סעודות גדולות וטעימות.

כשביקר אצלינו אח"כ הרה"צ רבי שרגא האגער זצ"ל אדמו"ר מקאסוב-ארה"ב, ושתה מאותו 'וויז'ניצער בעכער' שרבי מנחם שתה מזה, אמרו לו שעכשיו שתו מהכוס שתי אדמור"י קאסוב...

שמעתי מהאדמו"ר מקאסוב זצ"ל כשדיבר אודות הגאון האדיר שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוק"ל, שאמר: רבי חיים היה "שר התורה". התואר "שר התורה" – לאו כל אדם זוכה לזה, "א" הייליגער רבי" "א" צדיק" – זה יכולים לומר על כל אחד, ואף אחד אינו יודע "מה זה" – אדער יא אדער ניין [או כן או לא], אבל התואר "שר התורה" – דאס איז עפעס אנדערשט אינגאנצן [זה כבר משהו אחר לגמרי]...

פעם בהיותי בבארא פארק, פגשתי ברחובה של עיר את האדמו"ר מקאסוב. ניגשתי אליו ואמרתי לו: די וואך ווערט געברענגט אין "נועם שיח" עפעס פונעם רבי'ן [בשבוע זה מובא ב"נועם שיח" משהו מהרבי]. חיך הרבי ואמר: You made my day – דו האסט געמאכט מיינ טאג [עשית לי את היום]...

ידידי ש"ב כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל אמר לי: איך ליין דעם "נועם שיח" ווי אן ענגלישע ביכל, איך מאך עס אויף פון דער פארקערטער זייט, און קודם ליין איך די אונטערשטע עמוד (דהיינו "המסגרת") [אני קורא את הגליון "נועם שיח" כמו ספר באנגלית, אני פותח אותו מאחוריו, ואני קורא תחילה את העמוד האחורי]...

שמעתי מאיש מהימון, שהיה אצל ש"ב כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, וביקש מאת הרבי אם יכול לפרט את היחוס שלו.

ענה לו הרבי מקאסוב "ר' שלמה זלמן סאנדער (מחשובי חסידי סאטמאר בויליאמסבורג) איז מיין פעטער און סאנטובער רב איז מיין קוזין" [רש"ז סאנדער הוא דודי, והרב מסאנטוב הוא קרוב שלי]...

שמעתי מידידי ש"ב כ"ק האדמו"ר מקאסוב זצ"ל, שבכל שנה מוציאים לאור לקראת פסח כל מיני חוברות עם כתבות על כל סוגי הכשרויות לפסח, וכולם רצים לקנות את זה כי זה כתוב בשפה האנגלי – והוא התבטא – שהוא אינו ממליץ אותם לפסח, כי אם לערב פסח, כי יכולים לקיים בזה מצות ביעור חמץ...

בשנה שעברה (תשפ"ג), הייתי בבארא פארק, ודפקתי בדלת ביתו של הרבי. וכידוע היה להרבי "סקרין" [מסך], בו הוא יכול לראות מי שעומד ליד הדלת. הרבי בכבודו בעצמו, לבוש בטלית קטן, ניגש ופתח את הדלת. הרבי אמר לי: בעצם האב איך נישט געוואלט יעצט אויפמאכן די טיר פאר קיינעם, ווייל איך האלט אינמיטן א זאך וואס איז "פיקוח נפשות", אבער איך האב דיך געזען אויפן "סקרין" האב איך אופגעמאכט, אבער איך בעט דיך זאלסט דאס מאכן בקיצור [למעשה לא רציתי לפתוח עכשיו את הדלת לשום אדם, כי אני אוהב באמצע ענין של פיקוח נפשות, אבל היות שראיתי אותך על המסך, לכן פתחתי, אבל אני מבקש שתעשה בקיצור]... במשך כל השנים, מעולם לא שמעתי מהרבי התבטאות כזו. ובכלל, מעולם לא שמעתי שהרבי יאמר שאין לו זמן...

פעם הייתי בבארא פארק, וראיתי שהרבי מתפלל מנחה בביהמ"ד "שומרי שבת", בשעה שבחוף כבר היה חשוך. אחר התפילה ניגשתי אליו ואמרתי לו: איך האב געמיינט אז אין וויז'ניץ איז דא א קפידה צו דאווענען פאר'ן שקיעה [חשבתי שבוויז'ניץ מקפידים להתפלל קודם השקיעה]...

אמר לי הרבי: אין וויז'ניץ איז קיינמאל נישט געווען אזא קפידה! די קפידה איז אן אייגענע זאך, וואס דער וויזשניצ'ער רבי פון מאנסי, הגה"ק בעל "תורת מרדכי" זי"ע האט איינגעפירט! [בוויז'ניץ מעולם לא היה כזה קפידה, קפידה זו היא ענין פרטי, שהנהיג הרבי ממאנסי זי"ע]...

פעם ניגש אלי הרב החסיד ר' אברהם פאלקאוויטש שליט"א, מחשובי חסידי קאסוב, וסיפר לי שאמר לכ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, שבאיזור מגוריו נפתח בית המדרש חדש, והוא קבע בו את מקום תפילתו.

שאל אותו הרבי: מתי מתפללים מנחה בערב שבת? השיב ר' אברהם שמתפללים אחר השקיעה. אמר לו הרבי שישתדלו, שלכל הפחות "הודו" יתחילו קודם השקיעה....

אמר ר' אברהם להרבי, ששמע ממני בשם הרבי, שבוויז'ניץ לא היה אף פעם קפידה שלא להתפלל מנחה אחר השקיעה. חייך הרבי ואמר לו: אבער ערב שבת איז אנדערשט [אבל ערב שבת הוא ענין אחר]...

לפני שנה (שנת תשפ"ג) כשהרבי הגיע לעירנו לייקווד לכבוד שמחת נישואי בתי תחי', הבחנתי באמצע הקבלת פנים שהרבי יושב עם הרבה דפים ומעיין בהם, ושמותי לב שהם דפים מאחד מספריו שהיה עומד לצאת לאור, והרבי מעיין בדפים ומגיה אותם. ואכן לפני כשנה יצאו לאור כמה ספרים מספרי הרבי.

סיפר אחד מבניו של כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, שכאשר היה אברך צעיר, היה לו שאלה מסויימות, והלך אל אחד מדייני העיר. אמר לו הדיין: איך גיי דאך ממילא פרעגן דיין טאטע, אויב אזוי גיי צו אים גראד [הרי אני ממילא הולך לשאול את אביך, אם כן לך ישר אליו]...

דברי הספד מאת הגה"צ המפורסם
רבי שרגא האגער שליט"א
כ"ק אדמו"ר מקאסוב

על הרב החסיד הנעלה מו"ה יעקב אלעזר פרידמאן ז"ל
 בסעודת סיום ששה סדרי משנה ביום השלשים

מוצש"ק פרשת תרומה, ד' אדר תשס"ב לפ"ק
 באולם סקווירא, בארא פארק יצ"ו

שמענו את הספדו החשוב של ידידינו היקר הרה"ג ר' שלמה
 זלמן שיחי' לאויט"א, שהיטב לתאר את מכלול המעלות
 של אביו הנעלה הרה"ח ר' יעקב אלעזר ז"ל. שאר בשרנו קרוב
 וידיד נאמן של משפחתנו, והיה מתפלל לעתים קרובות בבית
 מדרשו של אבא מארי זלה"ה.

לא נשאר הרבה מה להוסיף על הדברים, ואומר בקצרה, בפרשת
 השבוע הקב"ה ציוה "ויקחו לי תרומה", לבנות לו משכן.
 אמנם עיקר רצונו וחפצו של הקב"ה הוא "אשר ידבנו לבו", היסוד
 של בנין המשכן נבנה עם תוכו רצוף אהבה. זה היה עיקר הבנין,
 שהיה נבנה מהשתוקקותם של ישראל להקב"ה, שהרי פירושה של
 אהבה, שאדם אוהב איזה דבר.

ואיך תהיה האהבה האמיתית? כאשר האדם אוהב את הדבר, כל
 כולו חושב רק מזה, ראשו שקוע בזה, והוא משתוקק בכל
 מאודו להשיג את הדבר שהוא משתוקק אליו. זאת רצה הקב"ה

מעמו ישראל, שתהיה הקמת המשכן רצוף אהבה, מזה נעשה ונבנה המשכן, בנין של תוכו רצוף אהבה.

בנוהג שבעולם, המבחן שמאמצעותו ימדוד את האדם את עצמו, הוא שיבחין לדעת במה תלויה מדת האהבה שלו, ולהיכן לבו משתוקק ונוטה. וכאשר ירגיש במה משוטטת מחשבתו, והיכן ראשו שקוע, אז יבין וידע בדיוק מה עיקר הנקודה שלו, ובאיזה מדריגה הוא עומד.

והנה במעמד הר סיני שקבלו ישראל את התורה, היו ברום המעלות, ואח"כ כשנכשלו וחסאו בעגל, נוכחו לדעת שאין הם במדריגה עליונה כ"כ, כפי שחשבו בתחלה. ורצה הקב"ה שידעו אמיתת מעמדם, ובאיזה מצב הם שרויים, לכן צוה ואמר להם: ויקחו לי תרומה וגו', "אשר ידבנו לבו". השי"ת אמר לישראל, בני אתם עומדים לבנות משכן, אבל עתה עליכם לבנותו עם תוכו רצוף אהבה. אתם חייבים לבנותו בדעת צלולה, שימת לב והתבוננות, וכפי מדת האהבה האמיתית שלכם, כך תהיה שלימות בנין המשכן.

ר' שלמה זלמן דבר בשבחו של אביו ז"ל, ודבריו נאמנו מאד, אמנם לדמותו המקורית של הנפטר יאמר, היו יהודים שלא היה להם כלום מהעוה"ז, מלבד מעט חיות ההכרחי, וכל מעיינם בעבודת ה', לנהוג כל סדר יומו ולילותיו בדרך התורה, ולהתדבק בזכות אבות, ולהתדמות להאבות הק'. זו היתה דמותו של הנפטר, זה היה כל חיותו אשר חי, כל ימי חייו. כך ניהל את סדר יומו, וכל מהלך החיים שלו, בבחינת תוכו רצוף אהבה להקב"ה.

בספה"ק צמח צדיק מביא על הפסוק [ישעי' נ"ז, י"ט]: שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו. שלום שלום לרחוק, אשרי לו למי שיודע ומבין שהוא עדיין עומד מרחוק

בעבודת ה', כי מאחר שמכיר מיעוט ערכו, שעדיין הוא מרחוק מדרך העבודה האמתית, שלום לו.

ואח"כ אמה"כ "ולקרוב", כלומר אבל מי שמדמה בעצמו שהוא כבר קרוב, שהגיע לעבודת ה' בשלימות. אמר ה' ורפאתיו, זה זקוק לרפואת הנפש.

הנפטר ז"ל היה שפל ברך מהסוג הישן, נחבא בתוך עצמו ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. תמיד היה יושב בקצה בית המדרש בצד מערב, בספסל האחרון, משום שלא היה מקום ליסוג אחור למטה מזה. היה מכבד כל אחד ואחד, ומבטל את עצמו כעפרא דארעא בפני כל אדם. על אדם כזה אפשר לומר "שלום שלום לרחוק", שהיה נחשב בעיני עצמו לרחוק, אבל באמת היה מקומו האמיתי ומעמדו טוב מאד.

בדרך כלל כשמביטים על הבנים רואים מה שאבותיהם היו. ברוך ה' שזכה להעמיד דור יקר כזה. הלא הוא ר' שלמה זלמן שהתמסר לקיים כיבוד אב, ולטפל באביו, באופן נעלה שלא נראה כמוהו בימינו. תשעה חדשים היה מרחוק מביתו יומם ולילה כמעט מדי שבת, ומדי מועד, כאשר ראיתי בעיני.

זה היה מרכז תקוותו וכל משאת נפשו של הנפטר ז"ל לראות את בנו יחידו גדל ופורח ומתעבד לאילנא רברבא, וזכה לראות עולמו בחייו, בנו הולך בדרכי אבות, דין רפיש מדבית אבא, גדול בתורה ובחסידות, מחבר ספרים, פה מפיק מרגליות, ואהוב ונערץ על כל סביבותיו. כאשר שמעתי בשבחו ממתפללי ביהמ"ד דחסיד וויזשניץ בלעיקוואוד, שם הוא משמיע דברי תורה לעילא לעילא. והיסוד הוא כשהולכין בדרכי אבות, ומשתדלין לעשות כמעשיהם, ממשיכין בזה זכות אבות.

יעזור השי"ת שיהא הנפטר החשוב רבי יעקב אלעזר ז"ל מליץ טוב ומעורר רחמים בעד כולנו, ובפרט עבור משפחתו ובנו ר' שלמה זלמן שיחיו, שיוכל לעסוק הלאה בעבודת הקודש, ולהמשיך בגדלותו התורה והרבצת תורה, וישפיע על בני ישראל. ויעזור השי"ת שנזכה לראות יחד שמחה ונחת עד יומו של משיח במהרה אמן.

* * *

בסעודת השלשים

משמאל לימין: כ"ק אדמו"ר מפאפא-ב.פ. שליט"א (נואם), הרב שליט"א, הגה"צ רבי יהודה טירנויער זצ"ל אב"ד שומרי שבת, כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, הגה"צ אדמו"ר מחוסט-באסטאן זצ"ל, הגה"ח רבי נתן בנימין בלויא שליט"א, הגה"צ רבי חיים האגער שליט"א אב"ד זאלישטשיק, הרה"ח ר' חיים יוסף הכהן סאנדער ז"ל. רואים (מאחוריו) הרה"ח ר' יוסף הירש ז"ל

רואים: הנה"ח ר' שמואל אליעזר פאגעט ז"ל (נפטר ט"ו סיון תשפ"ד), הרה"ח ר' משה יוסף פאשקעס ז"ל

על אלה אני קובי

The Kossover Rebbe, Zt"l

Excerpts from a hesped delivered by Harav Shlomo Zalman Friedman, shlita. Rav, K'hal Zichron Elazar Santov, Lakewood, NJ

HAMODIA STAFF

The Last Tisch

On Sunday, *Parashas Korach*, 5784, *Klal Yisrael* was grieved to learn of the passing of my dear friend and relative, the Kossover Rebbe, zt"l. The Rebbe was a beacon, a genuine "*shraga hame'ir*," illuminating the path for thousands of people who followed his light. It is an irreplaceable loss.

Eivel yachid asi lach; I grieve as an individual as well. Aside for being relatives, we grew up together in Boro Park, on the same block. We were very close, and because I didn't have brothers, I always viewed him as my older brother.

The Rebbe, zt"l, and his brother, yb"t, the Rebbe of Zalishchik, shlita, would come play together in our house after *cheder*. Likewise, I was a *ben bayis* in the Rebbe's parents' home, because for many years, my mother, a"h, worked managing the clothing store owned by the Kossover Rebbeztzin, a"h, the Rebbe's mother.

We were not allowed to make a *sukkah* in the place where we lived, so every year, my parents and I would eat the Sukkos meals with the Kossover-Zalishchik Rebbe, Harav Avraham Yehoshua Heschel Hager, zt"l, the Rebbeztzin, a"h, and their two sons, the Rebbe, zt"l, and his brother, the Zalishchik Rebbe, shlita.

After his marriage, the Rebbe lived in Eretz Yisrael for a short time, and then returned to Boro Park, settling on our block, a couple of houses away from us. Throughout the years, we maintained close ties. The Rebbe attended almost all our family *simchos*. Even last year, 5783, the Rebbe came to Lakewood to attend the wedding of my daughter, dressed in his Shabbos garb.

After the passing of my father, z"l, my mother, a"h, was not able to live alone. She didn't want to leave Boro Park, so for a time, she lived in the home of the Rebbe's mother, the Kossover Rebbeztzin, a"h, until she moved into our home in Lakewood.

The Rebbe visited our home a number of times. When I moved into the house, the Rebbe affixed the *mezuzah* to the front door. He also left a great impression when he visited our *Beis Medrash*. When we were building the *mikveh*, the Rebbe came to inspect it and to study the building plans. He also came to visit my mother, a"h, while she lived with us.

The Kossover Rebbe, zt"l, at a tisch on Chol Hamoad Sukkos. Seated is, yb"t, Harav Shlomo Zalman Friedman.

The Kossover Rebbe in Lakewood last year (l) at the wedding of the daughter of Harav Shlomo Zalman Friedman. The Rebbe dancing with Harav Friedman.

"*MeiHashem mitzadei gever konanu*, From Hashem, a mighty man's steps are established" (*Tehillim* 37:23), and I spent *Shabbos Parashas Acharei Mos* this past year (5784) in Boro Park. Because I hadn't attended a tisch of the Kossover Rebbe for a long time, I decided to attend on Friday night that week.

When I inquired, I was told that the Rebbe should come in at about 11:30, and

the tisch would be very short, because of his weak state. I came at the appointed time, and the *tzibbur* waited nearly an hour for the Rebbe to arrive.

He came in a wheelchair, but walked into the *Beis Medrash* on his own feet. I felt overcome with awe and trembling when I saw how weak the Rebbe was; his pure body was gaunt and shrunken.

When the Rebbe noticed me, he smiled broadly and nodded vigorously

(before the Rebbe came, the *gabba'im* told me that we could not greet him with a handshake because of his condition). The Rebbe seated me next to him, and his brother, the Zalishchik Rebbe, shlita, was seated on the other side of the Rebbe.

It was evident that the Rebbe was exerting himself tremendously. The tisch lasted an hour and a half. The Rebbe was burning like fire, and he motioned extensively with his holy hands. He didn't have strength to sing, nor did he say Torah. He didn't have a voice, and had to indicate in the *siddur* which *niggunim* to sing.

Among other things, the Rebbe instructed us to sing a lot of the Yamim Noram *niggunim* -- *Chamol, Ein Kitzvah* and many others. We didn't give *l'chaim*, we didn't pass by to say good Shabbos, and the Rebbe did not distribute *shirayim*.

When the tisch ended, the Rebbe again smiled at me broadly and nodded, and then left the *Beis Medrash*.

Who would have dreamed then that this would be the last tisch where we would merit to see the Rebbe's *avodas kodesh* in this world? Who thought then that the Rebbe's broad smile and nod were actually in farewell...

You Can Ignore Me

A few years ago, there was a child who was not in a school and was sitting at home. There was one institution that I felt was very suited to this child, and I worked with the administration to accept the child, but I was unable to convince them.

I reached out to the Kossover Rebbe and asked if he could help get this child into this institution, and the Rebbe said to me, I've already been involved with this *mosad*, and I am also not always successful, but I'm going to try, *Be'ezras Hashem*.

The Rebbe contacted one of the members of the *hanhala* and asked him to accept the child, but this person did not accede to the request and declined to accept the child. The Rebbe said to him, "You can ignore me, but you can't ignore the Santover Rav!"

The Rebbe worked tirelessly, and did not rest until indeed, they accepted the child...

על אלה אני קובי

The Kossover Rebbe in Lakewood visiting Harav Shlomo Zalman Friedman.

Harav Shlomo Zalman Friedman at the shivah of the Kossover Rebbe.

An Amazing Mofes of the Kossover Rebbe, zt"l

My *mechutan*, Reb Chaim Meir Fishman, told me that when his son – my son-in-law Reb Nossan Hersch – was learning as a *bachur* in Eretz Yisrael, he wanted to travel to Ukraine during *bein hazmanim* with a group of *bachurim*.

His son called him and told him that he wanted to make the trip, and remarked that while they were in Ukraine, they would travel from place to place in a light plane. His father said to him: "You can go to Ukraine, but I don't give you permission to travel in that light plane."

The son tried to argue with his father, and told him that everyone used such planes and there was no danger. But the father told him that based on the current situation, there was no way he could fly in that plane. The son told his father: "If my friends don't travel on that plane, then I won't either."

A few days later, when the son was already in Ukraine, my *mechutan's* phone rang. He answered and heard the voice of the Kossover Rebbe, who was in Eretz Yisrael for the summer. The Rebbe said to him: Today, I was at the *tzitzun* of the *heilige* Rama"l, and the *heilige* Ari Hakadosh, *zy"t*, and I had you and your children in mind in my *tefillos*!"

My *mechutan* thanked the Rebbe and hung up. He immediately began to wonder: "What had just happened? I've never gotten such a phone call from the Rebbe, and besides, I wasn't *maskir* myself recently to the Rebbe, nor did I speak with him recently. Why did the Rebbe suddenly think of me?"

He was truly amazed, because this was not at all the Rebbe's style!

A short time later, my *mechutan* heard

the news that a light plane with *bachurim* on board had crashed in Ukraine, and that all the *bachurim* had perished, *lo aleinu*. He was overcome by fear, knowing that his son was supposed to be on just such a plane, and his heart shattered. But a short time after that, he received a phone call from none other than his son...

"Tatty, I just want to calm you down," he said. "I'm sure you think I was on that plane. Indeed, it's the plane that my friends and I were supposed to be on, but we didn't go in the end..."

My *mechutan* was extremely emotional upon hearing that his son was alive and well, and offered heartfelt thanks to the *Ribono shel Olam*. But at the same time, he was gripped by fear, remembering that just a few hours earlier, the Kossover Rebbe had called him and said he had mentioned him and his sons in his *tefillos*...

He quickly called the Rebbe and told him what had happened and then exclaimed: "This is a *mofes* from the Rebbe! A Baal Shem type of story!" But the Rebbe laughed and waved off his words.

My *mechutan* did not give up, and didn't let the Rebbe be evasive: "I want the Rebbe to tell me, why did the Rebbe call me?" And the Rebbe said to him, "I will tell you the truth, I was at the Kosel, and I met your son, and he told me that he was traveling to Ukraine. Nu, in today's time, when a *yeshivah* *bachur* travels to Ukraine, we need to have him in mind in our *tefillos*!"

Incidentally, when I repeated this story, one of the listeners remarked that it was such an exceptional story, it's a shame it should not appear in a *Noam Siach* (knowing that I don't usually bring stories of *mofsim* there, only

things that we can learn from...)

I told him, "The greatest *mofes* is that he merely heard that a *bachur* was traveling to Ukraine, and he davened for him; those kinds of *mofsim* I do bring in the *Noam Siach*!"

He Doesn't Give In

During the Rebbe's illness, he once had to travel to Germany for treatment. When I heard that the Rebbe was going, I gave him a package of *Noam Siach* booklets to take along so he could peruse them. I then added, "One doesn't always have to learn 'Rav Shimon Shkop'; one can also learn easier things sometimes!"

I later repeated this to one of the Rebbe's confidants, and when he heard this, he laughed and said, "The Rebbe doesn't give in! In the most difficult situations, he learns the most complex *suzyos*!"

I Also Have Such a Gabbai

When I traveled to Boro Park, I would often put some *Noam Siach* issues into his mailbox.

Once, while in Boro Park, I went to the Rebbe's house and put a *Noam Siach* into the mailbox. Just then, the door opened, and the Rebbe came out towards me, and I said to him, "Now the Rebbe knows who my *gabbai* is." And the Rebbe answered me, "I also have such a *gabbai*."

This Is What It's All About

In the early years, after he became Kossover Rebbe, I was in Boro Park for

Simchas Torah, and I went to his *tisch* for *ne'ulas hachag*. I saw that he conducted a magnificent *tisch*, with a large crowd. After the *tisch*, I went to visit his mother, the Rebbetzin Malka (Malchi), *a"t*, who was related to me. She lived in the building of the *Beis Medrash*.

When I came back to the *Beis Medrash*, I saw the Kossover Rebbe taking off his *shtrimmel* and *bekeshe*, rolling up his sleeves, and working to clean what was left of the *ne'ulas hachag tisch*. When the Rebbe saw me looking at him, he chuckled and said in English, "This is what it's all about..."

That's When We Wake Up

The Kossover Rebbe once said something very piercing: When we say *Ashrei Yeshvei Veisecha*, we say the praises of Hashem, "*Tov Hashem lakol v'rachamav al kol maasav*," but we don't make much of a deal out of it. When it comes to "*Posei'ach es yadecha*," when we're talking about our own *parnassah*, that's when we wake up..."

The Real 'Successor'

When I came out of *nichum aveilim* for the Kossover Rebbe, someone asked me, "Nu, who is the real 'successor'?"

I answered him, "*Klal Yisrael*!" If each person will improve his deeds a little bit, and each one will add a bit of "*Torah-avodah-gemilus chassadim*," then perhaps we will all be able, together, to fill the tremendous void...

These divrei zikaron were originally delivered in Yiddish. They have been translated and adapted by Hamodia staff.

כ"ק אדמו"ר מקאסוב צוק"ל

ז' אדר תשס"ד
עס • חרדי'שע נייעס • חרדי'שע נייעס
דער בלאט - 10 - Der Blatt

וויאזוי מ'ווייסט אז דער שידוך איז דאס ריכטיגע

הגה"צ אב"ד סאנטוב

(גליון נומעם שיח, פ' חקת תשפ"ד)

איך האב אמאל געפרעגט
ידידי ש"ב להבחל"ח כ"ק
אדמו"ר מקאסוב צוק"ל, אז ווען
א איד שטייט אין דער פרשה פון שידוכים פון די קינדער
און ער האט עטליכע הצעות, יעדער פון די שידוכים האט
זיך זיינע מעלות און זיינע חסרונות, וויאזוי קען א מענטש
וויסן וועלכער איז דער ריכטיגער שידוך?
האט מיר דער רבי געענטפערט, "ווען מ'וועט דיר
ארומבינדן מיט א שטריק און פארמאכן דינע אויגן און
דיך שלעפן ביז אהין, דעמאלסט וועסטו וויסן אז דאס איז
דער ריכטיגער!"

געווייבענע טעג פאר יהדות לעקוואד במחיצת כ"ק אדמו"ר מקאסוב שליט"א

א הערליכע באזוך איז געווען ביי
הגה"צ רבי מנחם סאלאמאן שליט"א
משנת חתונת ויטהוב נבון לעקוואד.
דער משנה האט אים איינגענומען
בספר שנים ימות, עס האט זיך באלד
אנטוויקלט א שניעם שמועס, ביים גענע
פונעם באזוך האט דער משנה אים
ארויסגאלייט מיט טרוים הערצה.
דער קאסובער רבי שליט"א האט
אויך אנגעהאלטן א שניעם באזוך אין
שטוב פון ידי נפשו הרה"ר ר' שלמה
ולמן פריעדמאן שליט"א צובר וברון
אלמוד סאנטוב, וואו עס איז צוגעצויגט
דאסמאל אין לעקוואד.

(פארענעגט ארום אים 82)

געווייבענע טעג פאר יהדות לעקוואד במחיצת כ"ק אדמו"ר מקאסוב שליט"א

געווארן א סמיכה לחיים. דער רבי האט
געטילט שיריים און עס האט זיך
אנטוויקלט א שניעם שמועס.
דער קאסובער רבי שליט"א האט
באוועט זי ווען מ'קוק אן בימה"ד וברון
אליהו וואס האלט יעצט אינמיטן די ביי
אכריס בעיה"ח, פון וואס דער קאסובער
רבי שליט"א האט שטארק הנאה
נעהאט און געגעבן זיין ווארימע ברכה
אויף הנהלה. ביי דער געלעגנהייט איז
דער קאסובער רבי שליט"א מכובד
געווארן צו קלאפן א מוזה ביים
אריינגאנג צו די נייע דירה פון
סאנטובער רבי שליט"א.
אויך איז פארענקומען א שניעם
באזוך אין יו"ת סאטמאר לעקוואד,
וואו אלע קינדער זענען דורך נעמען
שלום, און דער רבי האט שמועס געווען
דברי חזק וברכה פאר די תלמוד תורה.
דאנערשטאג נאכט איז פארגע-

כ'האב געהאט די זכ"י צו זיין דער בעל אכסניא פאר'ן גרעסטן בעל אכסניא אין דער וועלט. ער איז
איינגעשטאנען ביי מיר דא אין לעקוואד צוויי מאל און כ'האב דעמאלט געהאט די געלעגנהייט צוצושטעלן
פאר אים גרויסע און באשעמעסע עטודות. אגב, ווען עס האט דערנאך באזוכט ביי אונז הרה"צ רבי שרגא האגער
שליט"א, אדמו"ר מקאסוב ארה"ב, און געשרונקען פון זעלבן "וויזשניצער בעכער" וואס רבי מנחם זצ"ל האט
געשרונקען, האבן מיר געזאגט אז אינאיינעם האבן געשרונקען פון זעלבן בעכער צוויי קאסובער רבי'ס.
הגה"צ אב"ד סאנטוב שליט"א אין גליון נומעם שיח, מאמיר 'איש חסיד היה', לזכרון פון כ"ק אדמו"ר רבי מנחם מנדלעווער זצ"ל, אדמו"ר
מקאסוב בארה"ק וועלכער איז געווען מפורסם מיט זיין מדת הנכנסת אורחים באופן הפלא ופלא.

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

בשמחה במשפחת הרב שליט"א

בשבע ברכות של הרב שליט"א

משמאל לימין: הרה"ח ר' שמחה בער סאנדער ז"ל (כהן הפודה בפדיון הבן של הרב שליט"א), הרה"ח ר' משה יונה זיסהאלץ ז"ל, הרה"ח ר' משה בצלאל בודעק ז"ל יו"ר "קרן הצלה", האדמו"ר מקאסוב זצ"ל, ויבלחט"א הגאון החסיד רבי אפרים ראזען שליט"א דומ"ץ טארטיקוב בעמח"ס "הליכות שנה"

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

בחתונה של בת הרב שליט"א וחתנו הרב הערש פישמן הי"ו
בעיר לייקווד - שנת תשפ"ג !

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל
בחתונה של בת הרב שליט"א וחתנו הרב הערש פישמן הי"ו
בעיר לייקווד - שנת תשפ"ג !

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בשבע ברכות לבת הרב שליט"א
בצד ימין: כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא שליט"א

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בשבע ברכות לבן הרב שליט"א

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

בביקור בבית הרב שליט"א ואצל המקוה בקהילת סאנטוב לייקווד - בעת בנייתו

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בחופה לבן הרב שליט"א ובת כ"ק אדמו"ר מבראד שליט"א
החתן לובש את השטריימל של הרה"ק ה"אמרי חיים" מוויז'ניץ זי"ע

בצד שמאל: הרה"צ אב"ד קרית וויז'ניץ שליט"א

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

קיין קושי אהבמור החשיב
 מאור קיין ק' יציר' הרב
 הגאון ט"ז פרידמאן טאמן
 והי' רבין טיקלה דגניבה וי"ל
 מחי'ן טמחה זכבות ואכזרין ק"ו
 נמתיק לו אכזרין אלאו הגניבה והיורה
 ישיבין
 נשיבין פס הונן

ג"צ
 הרי צ' מיטש אהבמור החשיב
 צבי הירש פרידמאן
 דן האגיון דאס' ט"ז פרידמאן ו'
 והי' רבין טיקלה דגניבה וי"ל
 אכזרין ק"ו וי"ל פארי אטמחה
 ואכל בור ישרהו
 מ"ש אהבמור
 טריבין פס הונן

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בבר מצוה לבני הרב שליט"א

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בשבע ברכות לבת הרב שליט"א

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בפדיון הבן לנכד הרב שליט"א

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בקבלת פנים בליקווד - בבית הרב אברהם יאקוב שליט"א

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בשבע ברכות לבן הרב שליט"א - סיון תשפ"ב

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל מברך את הסתבא של הכלה, הרבנית הצדקנית מיאקע שתליט"א, אשת הגה"צ אב"ד יקאע זצ"ל

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בתנאים של בת הרב שליט"א, בעיר לייקווד - שנת תשפ"ב

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בטיש חוה"מ סוכות

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

ניחום אבלים על פטירת כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל

אב"ד סאנטוב

לימוד ששה סדרי משנה

מעשרות (5) שכאן (ה'א/א)

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בניחום אבלים אצל הרב שליט"א בלייקווד ע"פ אמו ע"ה
רואים הגה"צ רבי מאיר ראובן בערקאוויטש זצ"ל אב"ד וויספערינג פיינס, ויבלחט"א אחיו הגה"צ
רבי חיים האגער שליט"א אב"ד זאלישטשיק

בצל כ"ק אדמו"ר מקאסוב-זאלישטשיק הרה"צ רבי אברהם יהושע העשיל האגער זצוק"ל אביו של כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל

בחופת הרב שליט"א

בחתונת הרב שליט"א
עם הגה"ק מקאשוי זי"ע

אוי! מה היה לנו

האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בבדיקת המקוה בקהילת סאנטוב לייקווד - בעת בנייתו

מ'דארף נישט אויספירן

מתוך דרשה בברית מילה

של נכד הרב שליט"א

ונכד מחותנו כ"ק אדמו"ר מבראד שליט"א

ב' קרח, כ"ה סיון תשפ"ג

איתא מאת הגה"ק ה"חתם סופר" זי"ע, שכאשר יהודי מבקש מחבירו ברכה, לא יסרב לברכו, ולא יהיה "עניו" לומר "מי אני ומה שווים ברכותי?", אלא יתן לו ברכה בלב לשם לעולם אי אפשר לדעת, על ברכתו של מי מצפים בשמים...

הנה רואים כאן דבר מעניין. אתמול בלילה נערך ה"וואך נאכט", ודיברו שם אודות הרך הנולד שיחי', שהוא מעט "צהוב", ויש ספק אם הברית יוכל להיות בזמנו. כל אחד ואחד שהגיע לשמחת ה"וואך נאכט", בירך מעומק הלב שהברית יהיה "בעתו ובזמנו".

היום בבוקר עדיין היה התינוק "צהוב". ניסו לעשות כל מיני השתדלויות, אבל ללא הועיל. לפתע פתאום אחר הצהריים נתהפך הדבר, כמו שהמוהל מעיד שהוא "חד בדרא", וברוך ה' שהברית היה בעתו ובזמנו ביום השמיני, שתי דקות קודם השקיעה!...

מי יודע ברכתו של מי הועילה לזה? מי יודע איזה יחיד שבירך מעומק ליבו שהברית יהיה "בעתו ובזמנו", הועיל ופעל בשמים שאכן כך יהיה? ובפרט ששמעתי, שנכדי היקר יודע'ע נ"י, אחיו של הרך הנימול, אמר "תהלים" שהברית יהיה בעתו ובזמנו. מה יכול להיות יותר יפה ומפואר, יותר גבוה ונעלה, מאמירת תהלים של "תינוקות של בית רבן"!

עוד דבר מעניין רואים כאן. הברית היה אמור להיות היום בבוקר, במודעות היה כתוב שהברית ייערך בשעה תשע בדיוק, והיה אמור שמרן אדמו"ר מוויז'ניץ שליט"א שהגיע לימים אחדים מארץ ישראל, הוא יהיה הסנדק בע"ה. ולמעשה בבוקר היה התינוק צהוב...

בני הבעל שמחה ה"ו הפך וקרע עולמות. הייתי היום בבוקר בתפילת שחרית אצל הרבי מוויז'ניץ שליט"א, בבית האכסניא בשיכון סקווירא, והמוהל אמר לי שהפכו עולמות. שאלו מומחים, והלכו מוקדם בבוקר לפני התפילה אל כ"ק אדמו"ר מוויז'ניץ-מאנסי שליט"א, ניסו ככה וניסו ככה, אולי בכל זאת יכולים לעשות הברית בזמנו.

הלכו לאלה שהם יותר מקילים, אבל אף אחד לא רצה לאשר שיכולים לעשות את הברית בבוקר, כי התינוק היה צהוב במספר גבוה, וגם אמרו שמי יודע כמה זמן יכול להימשך עד שיוכלו לעשות את הברית. אחר התפילה ניסה המוהל לילך ולבדוק עוד פעם, אבל ללא הועיל. הרבי יצא בדרכו לארץ הקודש, ולא שימש כסנדק...

לפתע נתהפך הכל. לאחר שהאווירן של הרבי המריא לדרכו, ירדה הצהבת מחוץ לדרך הטבע, והתאפשר לערוך את הברית עוד היום. וכיון שמרן אדמו"ר מוויז'ניץ כבר נסע מכאן, ביקש בני ה"ו לכבד בסנדקאות את כ"ק אדמו"ר מוויז'ניץ-מאנסי שליט"א, אבל גם זה לא יצא לפועל. בני חשב לנסוע למאנסי עם הילד, אבל השעה היתה מאוחרת מכדי להספיק זאת. וברוך ה' שהברית היה בזמנו!

הנה אינני יודע וואס טוט זיך אין הימל [מה נעשה בשמים], אינני מכיר "הימלישע חשבונות" [חשבונות שמים]. אבל חשבתי לומר בדרך אפשר: פון הימל ווייזט מען, אז נישט אלעס דארף מען אויספירן [מן השמים מראים לנו שלא הכל צריכים להוציא אל הפועל]...

אכן זה דבר חשוב ונשגב עד מאוד שהרבי יהיה הסנדק, אמנם בזה לא אסתייעא מילתא... אבל "בעתו ובזמנו", בזה אסתייעא מילתא, ומן השמים סייעו בעדנו שכן יהיה – ואולי כי יש לזה יותר סמך מן התורה... אבל זאת עלינו לזכור "לא כל דבר שהוא טוב ויפה מוכרחים אויסצופירן! [להצליח להוציא מן הכח אל הפועל], מן השמים הראו לנו שגם דבר שהוא טוב ונכון אין מוכרחים להצליח בו".

מיט אַן אמת און מיט אַ תמימות

וואס יא? [מה בן] מן הסתם הסיבה שבני רצה שהרבי ישמש כסנדק, הוא כדי לקבל את ההשפעות, כידוע שהסנדק יכול להשפיע על הילד (עי' מגדל עוז, בריכה עליונה נחל ט' אות ד'). והרי אמרו חז"ל (קידושין דף מ' ע"א) "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה"...

אכן הרבי לא שימש כסנדק, אבל היה את ה"מחשבה טובה", והקב"ה כבר יצרפה למעשה, ויגמור בעדנו להמשיך כל ההשפעות טובות שהרבי היה משפיע ע"י הסנדקאות! ומה הם ההשפעות? שהילד יגדל בדרך האמת. הרי הרבי הוא "איש אמת", ומקווים אנו שהילד ילך בדרכו של הרבי מתוך אמת, ויהיה "איש אמת".

אנו מתפללים שהילד יגדל וילך בדרכו של הרה"ק בעל "שועות משה" זי"ע, מיט אַן אמת – מיט אַ תמימות – מיט אַ פשטות! [מתוך אמת, מתוך תמימות, ומתוך פשטות], אויף דעם וועג וואס דער רבי פלאנצט אריין! [בדרך שהרבי נוטע ומחדיר בנו], באותה הדרך וואס איך האב זוכה געווען מיטצולעבן [שאני זכיתי לחיות עמה].

אבל יחיד עשי לך

איתא בירושלמי (מועד קטן פרק ג' הלכה ז') "נולד בן זכר נתרפאה כל המשפחה". כלל ישראל הוכה אתמול באבידה גדולה ונוראה, מכה עצומה, בהסתלקותו לשמי מרומים של ידיד נפשי, ש"ב כ"ק אדמו"ר מקאסוב וצוק"ל.

אולם "אבל יחיד עשי לך", הרבי היה קרוב משפחה עמנו, גדלנו בשכינות, והיינו קרובים מאוד. הרבה פעמים היה הרבי בא אלינו יחד עם אחיו, ידי"ג ש"ב הגה"צ מואלישטשיק שליט"א, ויחד שיחקנו בבית הוריי ז"ל, וגם אני הייתי בן בית בבית הוריי ז"ל.

ממילא, זוהי אבידה גדולה לכל המשפחה. הרבי היה מופאד בהשתתפותו את כל שמחותינו, והחזיק עצמו קרוב מאוד עמנו כל השנים. הרבי אף היה ה"מסדר קידושין" אצל הבעל שמחה דידן – "אבי הבן" הי"ו. קשה מאוד למצוא נחמה, ולכן "נולד בן זכר נתרפאה כל המשפחה". יעזור השי"ת שאכן נראה נחמה, ותתרפא כל המשפחה, בכל הבחינות...

דער גרעסטער מופת פונעם קאסובער רבי צוק"ל

סיפר לי מחותני, הנגיד החסיד התורני, הרב חיים מאיר פישמן הי"ו, שכאשר בנו-חתני הרב נתן הערש ני"ו למד בימי בחורות בארץ ישראל, רצה לנסוע בימי בין הזמנים יחד עם קבוצה של חברים לאוקראינה. בנו התקשר אליו וסיפר לו שהוא רוצה לנסוע, ובין הדברים אמר כי בעת שהיה באוקראינה יסעו ממקום למקום באמצעות "מטוס קל" [א קליינע פליגער]. אמר לו האב: אתה יכול לנסוע לאוקראינה, אבל איני נותן לך רשות בשום אופן לנסוע עם ה"מטוס קל".

הבן ניסה להתווכח עם אביו, ואמר לו שכולם נוסעים עם מטוס מסוג זה, ואין בזה שום סכנה. אבל האב אמר לו שלפי המצב הנוכחי, בשום אופן אי אפשר לנסוע עם המטוס הזה. אמר לו הבן: אם החברים שלי לא יסעו עם המטוס, גם אני לא אסע...

כעבור כמה ימים, כשהבן כבר שהה באוקראינה, צלצל הטלפון של מחותני הרב פישמן. הוא ענה לטלפון, ושמע את קולו של כ"ק אדמו"ר מקאסוב צוק"ל, אשר שהה בימי הקיץ בארץ ישראל. הרבי אמר לו: איך בין היינט געווען ביים "ציון" פונעם הייליגן רמ"ק, און דער הייליגע אר"י הקדוש זי"ע, און איך האב אינזינען געהאט דין מיט דינע קינדער! [הייתי היום על ציון קדשו של הרמ"ק, וכן על ציון קדשו של האר"י הקדוש זי"ע, והזכרתי אותך ואת יוצאי חלצין]...

מחותני הודה להרבי, וסגר את הטלפון. ותיכף התחיל להרהר: מה אירע כאן? מעולם לא קיבלתי מהרבי טלפון כזה, ובכלל, הרי לא הזכרתי את עצמי לאחרונה אצל הרבי, ולא דברתי עם הרבי לאחרונה, ומדוע נזכר הרבי ממנו... הדבר היה לו לפלא גדול, כי ממש אין דרכו של הרבי בכך!

זמן קצר אחר כך, שמע מחותני בה"נייעס" [חדשות], שמטוס קל עם בחורים התרסק באוקראינה, וכל הבחורים נספו ל"ע. אימה וחרדה נפלו עליו, בידעו שעל מטוס זה היה בנו אמור לנסוע, וליבו נשבר בקרבו. אך כעבור זמן מה קיבל טלפון, והנה על הקו נמצא לא אחר מאשר בנו...

הבן אמר לו: אבי, אני רוצה להרגיע אותך, אתה בודאי חושב שאני הייתי על המטוס. אכן, זהו המטוס שאני וחבריי היינו אמורים לנסוע עמו, אבל לבסוף לא נסענו...

מחותני התרגש מאוד לשמוע שבנו חי וקיים, והודה מעומק ליבו לכורא עולם. אבל בד בבד נפל עליו פחד, בזכרו שלפני שעות ספורות התקשר אליו הרבי מקאסוב, ואמר לו שהזכיר אותו ואת בניו...

הוא מיהר להתקשר אל הרבי, וסיפר לו כל הענין, ואמר: דאס איז א "מופת" פונעם רבי'ן! א בעל שם'סקע מעשה! [זה מופת של הרבי, בעל שם'סקע מעשה], אולם הרבי צחק וביטל את דבריו.

מחותני לא וויתר, ולא נתן להרבי להתחמק ממנו באמרו: איך וויל דער רבי זאל מיר זאגן, פארוואס האט דער רבי מיך גערופן? [אני רוצה שהרבי יאמר לי, מדוע התקשר אלי הרבי]. אמר לו הרבי: איך וועל דיר זאגן דער אמת, איך בין געווען ביים "כותל", און איך האב געטראפן דיין זון, און דיין זון האט זיך געזעגנט פון מיר, און געזאגט אז ער פארט קיין אוקראינה, נון, היינטיגע צייטן, אז א ישיבה בחור פארט קיין אוקראינה דארף מען אים אינזינען האבן!

[אומר לך את האמת, הייתי ב"כותל המערבי", ופגשתי שם את בןך, ובנך נפרד ממני, ואמר שנוסע לאוקראינה, נון, בזמנינו, כאשר בחור ישיבה נוסע לאוקראינה, צריכים ולהתפלל עליו]...

בדרך אגב, כאשר סיפרתי מעשה זה, הגיב אחד מהשומעים: זהו מעשה נורא הוד, חבל שזה לא יופיע ב"נועם שיח" (בידעו כי אין דרכי להביא שם סיפורי מעשיות של "מופתים", רק דברים שאפשר ללמוד מהם)...

אמרת לי: דער גרעסטער "מופת" איז, אז מ'הערט נאר אז א בחור פארט קיין אוקראינה, און מ'דאוונט פאר אים, א זעלכע "מופתים" ברענג איך יא! [ה"מופת" הגדול ביותר הוא, כאשר רק שומעים על בחור שנוסע לאוקראינה, ותיכף מתפללים עבורו, מופתים כאלו אני כן מביא]...

כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל דער לעצטער טיש

בשבוע זה (ש"ק פרשת שלח, כ"ג סיון תשפ"ד) הוכה כלל ישראל במכה קשה, עם הסתלקותו לשמי מרומים של ידיד נפשי שב"ב, כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצוק"ל. הרבי היה "לייכט-טורעם" [מגדלור], א אמת'דיגע "שרגא המאיר" לאלפי אלפים מישראל שהלכו לאורו. זהו אבידה שאין לה תמורה.

אבל יחיד עשי לך. מלבד שהיינו קרובי משפחה, גדלנו יחדיו בבארא פארק באותו הרחוב בסמיכות. היה בינינו קירבה גדולה, והיות שלא היו לי אחים, הייתי תמיד מביט אחריי כעל אחי הגדול.

לעתים קרובות היה הרבי זצ"ל ועמו אחיו להבחל"ח ידי"נ שב"ב הגה"צ מזאלישטשיק שליט"א, באים לביתינו לשחק יחדיו אחר גמר הלימודים בתלמוד תורה. כמו כן הייתי "בן בית" בבית הוריו של הרבי זצ"ל, היות שאמי מורתי ע"ה ניהלה רבות בשנים את חנות הבגדים של הרבנית מקאסוב ע"ה, אמו של הרבי זצ"ל.

במקום שהתגוררנו לא הניחו לנו לעשות "סוכה". ולכן במשך כל השנים היינו סועדים - הוריי ע"ה ואני - את סעודות חג הסוכות יחד עם שב"ב כ"ק אדמו"ר מקאסוב-זאלישטשיק הרה"צ רבי אברהם יהושע העשיל האגער זצ"ל והרבנית ע"ה, ושני בניהם, הרבי זצ"ל, ואחיו יבדלחט"א הגה"צ מזאלישטשיק שליט"א.

אחר נישואיו, התגורר הרבי בארץ ישראל במשך תקופה קצרה, ולאחר מכן התגורר בבארא פארק בסמיכות אלינו. במשך כל השנים שררה בינינו קירבה עצומה, הרבי היה משתתף כמעט בכל השמחות במעונינו. גם בשנה שעברה (תשפ"א), הגיע הרבי ללייקווד, לפאר בהשתתפותו את שמחת החתונה של בני שותח'י כשהוא מלווה בבגדי שבת.

אחר פטירתו של אבי ז"ל, לא יכלה אמי ע"ה להתגורר לבד. וכיון שלא רצתה לעזוב את בארא פארק, על כן במשך תקופה מסוימת התגוררה בביתה של הרבנית מקאסוב ע"ה, אמו של הרבי זצ"ל, עד שעברה לגור בביתנו בלייקווד.

הרבי זצ"ל ביקר בביתנו כמה פעמים. כשעברתי להתגורר בביתי, קבע הרבי את המזווה בפתח הבית, כמו כן השאיר רושם עז בביקורו בבית מדרשינו. כאשר עסקנו בבניית המקוה, הגיע הרבי לבדוק את המקוה, ועיין בתוכניות הבניה. כמו כן הגיע לבקר את אמי ע"ה בעת מגוריה בביתנו.

מה' מצעדי גבר כוננו" (תהלים ל"ז, כ"ג), בשב"ק פר' אחרי העל"ט (תשפ"ד) שהיתי בבארא פארק. והיות שכבר זמן רב לא הייתי ב"טיש" של ידי"נ שב"ב האדמו"ר מקאסוב, על כן החלטתי ללכת לבילי שב"ק להשתתף בעריכת השולחן הטהור.

כאשר ביררתי, נאמר לי שהרבי יכנס אי"ה לעריכת השולחן בשעה 11:30, והשולחן יהיה קצר מאוד, מפני חולשת גופו הטהור. באתי לשם בזמן המיועד, והציבור המתינו קרוב לשעה עד שהרבי הגיע.

הרבי הגיע בכסא גלגלים, אבל לבית המדרש נכנס על רגליו. חיל ורעדה אחזוני בראותי את גודל חולשתו של הרבי זצ"ל, גופו הטהור היה כחוש ומצומק.

כאשר הרבי זצ"ל הבחין בי, חיך אלי חיוך רחב ונענע בראשו בחזקה (טרם שנכנס הרבי אמרו לי שלא נותנים שלום ביד מפני מצב בריאותו של הרבי). הרבי הושיבני על ידו, ולצידו השני ישב אחיו ידי"נ שב"ב הגה"צ מזאלישטשיק שליט"א.

היה ניכר שהרבי מתאמץ ממש למעלה מכוחותיו, עריכת השולחן נמשכה כשעה ומחצה. הרבי זצ"ל בער כאש להבה, ובתעברת אש קודש עשה תנועות בידו הקדושות. לא היה לו כח לומר, ואף לא אמר "תורה". לא היה לו קול, והוצרך להראות בתוך הסידור איזה ניגונים להתחיל.

בין השאר, הורה הרבי זצ"ל לשורר הרבה מניגוני הימים הנוראים, "חמול" וגם "אין קצבה", ועוד הרבה ניגונים. לא נתנו "לחיים", לא עברו לומר "א גוט שבת", הרבי זצ"ל אף לא חילק "שייריים".

כאשר התסיימה עריכת השולחן, חיך אלי הרבי זצ"ל שוב חיוך רחב ונענע בראשו בחזקה, ויצא מבית המדרש.

מי מילל ומי פילל אז, שזהו "שולחן הטהור" האחרון של הרבי שנזכה לחזות בעבודת קדשו בהאי עלמא. מי מילל ומי פילל אז, שבחינו הרהב ובענונו הראש הוא נפרד ממני...

מחיה געווען דעם טאטן

כשהלכתי לנחם את בניו של כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל, אמר לי בנו יקירי הרה"צ רבי אהרן שליט"א: א גרויס'ן "ישר כח" פאר'ן מחיה זיין מיין טאטן! [ישר כח גדול על שהחייית את אביו]...

הבעתי את תמיהתי "איך האב אים מחיה געווען?? ער האט מיך מחיה געווען!! [האם אני החייתי אותו? הלא הוא החיה אותי!]. אמר לי רבי אהרן: בכל פעם שהיה מגיע אליו גליון "נועם שיח", היה עובר עליו מרישא לסיפא, ומאוד נהנה מהתוכן המלא וגודשו, ופעמים רבות חזר על פנינים יקרים שראה ב"נועם שיח"...

אני כבר מרגיש יותר טוב

כשיצאתי מניחום האבלים, פגשתי את כ"ק אדמו"ר מסקולען שליט"א (מרן ישעי' יעקב בן רייזל לרפ"ש). להרבי היה שני צינורות בתוך אפו, אשר היו מחוברים לבלון חמצן על גלגלים, שהגבאים הובילו יחד עם הרבי. עצרתי, ודרשתי בשלום הרבי, ואח"כ אמרתי להרבי: איך וויל בעטן פון דער רבי א "טובה", איך בעט אז דער רבי זאל זיין געזונט [אני רוצה לבקש "טובה" מאת הרבי, אני מבקש שהרבי יהיה בריא]...
חי"ר הרבי ואמר: נו, ס'איז דאך "אין מסרבין" (עי' פסחים דף פ"ו עמוד ב') [נו, הרי זה בגדר "אין מסרבין"]...
נתיי להרבי כמה גליונות של "נועם שיח", והרבי הביע את קורת רוחו ונענה: איך פיל שוין בעסער! [אני כבר מרגיש יותר טוב]...

ארויסגעפירט פון בית המדרש

בשעת הלווייתו של כ"ק אדמו"ר מקאסוב צוק"ל בעיר מאנסי, שנערכה על יד בית המדרש הגדול דוויזשניץ, שר בחוץ חום כבד מאוד, ובנוסף שרר שם הלחץ זו הדחק. באמצע הלוויה חשתי ברע ל"ע, ובמהרה הכניסו אותי לבית המדרש, שם טיפלו בי אנשי ה"הצלה".
אחר שעשו את הבדיקות, הביאו אנשי ה"הצלה" אלונקה, והוציאו אותי אל מחוץ לבית המדרש, והובילו אותי לבית החולים עם "אמבולנס". בבית החולים שכנתי כששה שעות, עד שנתייצב המצב ב"ה, ושיחררו אותי לביתי.
ביום המחרת, אחר שלא הייתי בשעת הקבורה של הרבי זצ"ל, ניגשתי אל הקבר הטרי. מה מאוד נשתוממתי לראות שם כמות גדולה של נרות וקוויטלאך, וכל הזמן באו עוד ועוד אנשים.
אחד אמר לי מליצה מרה, ואני חוזר עליה בפקודת הקודש, של כ"ק אדמו"ר רבי דוד מלעלוב שליט"א, אשר ציוה על שתמיד אשתדל להביא חייו על פניהם של בני ישראל...
וכה היו דבריו: הוא שמע איך ששני אנשים משוחחים ביניהם אודות הלווייתו של האדמו"ר מקאסוב זצ"ל. האחד שאל את השני: וואס איז געווען ביי די לוויה אין מאנסי, מ'האט אריינגעפירט דעם "ארו"ן אין בית המדרש? [מה היה בשעת הלוויה במאנסי, האם הכניסו את ה"ארו"ן לתוכי ביהמ"ד]. ענה לו השני: ניין, אבער כ'האב געזען ווי פונעם בית המדרש פירט מען ארויס דעם סאנטוב'ער רב [לא, אולם ראיתי שמוציאים מביהמ"ד את הרב מסאנטוב]...

גרויסע שיך

האדמו"ר החדש מקאסוב, ש"ב הרה"צ רבי מנחם מענדל שליט"א, התאונן בפני ואמר "איך ווייס נישט וואס צו טון, איך קען נישט אנפילן אזעלעך גרויסע שיך!" [איני יודע מה לעשות, אינני יכול למלא נעליים גדולות כאלו]...
אמרתי לו: דו דארפסט נישט אנפילן דיין טאטנס'ן שיך, דו דארפסט גיין מיט די **אייגענע** שיך, דו גייסט ממילא נישט קענען אנפילן דיין טאטנס'ן שיך, און נישט דאס פארלאנגט מען פון דיר. דער "עולם" איז הונגעריג! א' איד וואס דאוונט אין "קאסוב" האט מיר דערציילט, אז די לעצטע פאָר וואכן, וואס דער רבי איז נישט געווען געזונט, און ער איז נישט אריינגעקומען אין בית המדרש, האט דער עולם גע'חלשט צו הערן א' גוט ווארט! מן השמים האט מען אויף דיר ארויפגעלייגט דעם תפקיד, ממילא דארפסט זיך גוט אונטערגארטלען, און גוט צוגרייטן, און פיטערן דעם "עולם", און געבן צו עסן און צו טרינקען עד כפי **שיך** מגעת!
[אינך צריך למלא את הנעליים של אבין, אתה צריך לילך עם הנעליים שלך. בכל אופן לא תוכל למלא את הנעליים של אבין, ולא את זה דורשים ממך. העולם רעב, יהודי שמתפלל בקאסוב סיפר לי, שבשבועות האחרונים שהרבי לא היה בקו הבריאות ולא הגיע לבית המדרש, הרגישו העולם עילפון לשמוע מילה טובה. מן השמים הטילו עליך את התפקיד, ממילא צריך אתה לחגור את עצמך היטב, ולהתכונן היטב, ולהאכיל את ה"עולם" עד היכן **שיך** מגעת]...
סיפורי לו שבשב"ק פרשת אחרי העל"ט (תשפ"ד) שהייתי בבארא פארק, ובדרך אנב השתתפתי בשולחן הטהור שערך אביו, שזה היה השולחן האחרון שערך בהאי עלמא.

קודם שבת קודש התקשרתי אל אברך ממתפללי בית מדרשינו, וביקשתי ממנו שבשבת זו יאמר "שלוש סעודות תורה". אמר לי האברך "איך קען נישט מיט אייך קאמפיטן" [איני יכול להתחרות עמכם], אמרתי לו "דו דארפסט נישט מיט מיר קאמפיטן! ווען איך בין נישט דארט דארף א' צווייטער זאגן!" [אינך צריך להתחרות עימי, כשאני נמצא שם, צריך אחר לומר "תורה"]...

ה"ממלא מקום" האמיתי

כשיצאתי מה'ניחום אבלים", אחר הסתלקותו של כ"ק אדמו"ר מקאסוב צוק"ל, שאלני אחד "נו, מי ה"ממלא מקום" האמיתי?"
עניתי לו "כלל ישראל!"; אם כל אחד ישפר את מעשיו במקצת, וכל אחד יוסיף קצת "תורה" - עבודה - גמילות חסדים", אז אולי נוכל כולנו יחד למלא את החלל העצום...

